

Masarykův lid

ROČNÍK XXI • 2. ČÍSLO • KVĚTEN 2015

ČTVRTLETNÍK NEZÁVISLÉHO DISKUSNÍHO KLUBU MILADY HORÁKOVÉ

ZŠ Na Planině, Praha 4 - Krč, tel. č.: 233 373 934

e-mail: kmh@joura.cz

www.miladahorakova.cz

ČSOB, č. ú.: 556682/0300

Redakční rada: J. Adlt, E. Jourová

J. Titzlová, pod vedením Z. Dvořákové

Produkce a expedice: Nakladatelství Eva-Milan

Nevole, K Údolí 2, 143 00 Praha 12

REGISTROVÁNO MK ČR E 11026

STATĚ A POJEDNÁNÍ - AKTUALITY - ZE VZPOMÍNEK PAMĚTNÍKŮ - Z ARCHIVŮ - KNIHY, KTERÉ NÁS ZAJÍMAJÍ - JAZYKOVÝ SLOUPEK - VZPOMÍNÁME - ZE ŽIVOTA KLUBU MILADY HORÁKOVÉ - INFORMACE

STATĚ A POJEDNÁNÍ

Připomínáme si letošní 600. výročí upálení Mistra Jana Husa jeho vlastními výroky:

*Také prosím vás, abyste se mílovali, dobrých násilím tlačiti nedali
a pravdy každému přáli.*

Stůjtež v poznané pravdě, kteráž nade všemi vítězí a mocná jest až na věky.

Mistr Jan Hus je velkou osobností nejen českých dějin, ale má své pevné místo i v evropském dění. Jako vysvěcený kněz, univerzitní učitel a strhující kazatel v Betlémské kapli na Starém Městě pražském stal se představitelem a vůdcem českého reformního hnutí. Usiloval o nápravu církve i společnosti důsledným respektováním novozákonních ideálů. Vzorem mu byl anglický myslitel Viklef. Sdílel jeho názor, že je nutné církev zbavit pozemského majetku zásahem světské moci a dosáhnout obnovení jejího apoštolského poslání. Sice měl řadu stoupenců a přívrženců a získal podporu královského dvora, ale současně se dostával do konfliktů s ideovými protivníky, zejména s českou církevní hierarchií a německými mistry na pražské univerzitě, jejímž byl v letech 1409-10 rektorem.

Jan Hus proti latině vyzdvihoval úlohu mateřského jazyka, snažil se, aby jím hovořily a psaly široké vrstvy obyvatelstva. Zasloužil se o zjednodušení jeho pravopisu; zavedl diakritická znaménka.

V zápasu o budoucí charakter pražské univerzity Husova reformní skupina zvítězila, protože v roce 1409 král Václav IV. vydáním Dekretu kutnohorského zajistil Čechům na univerzitě hlasovací převahu. Příslušníci jiných národů, kteří dosud na ní působili a studovali, ji nyní opustili. (To je v současnosti diskutované téma v tom smyslu, že toto vítězství Husova směru ve svých důsledcích bylo vlastně Pyrrhovo vítězství: univerzita mnoho ztratila ze své univerzálnosti.)

Rozhořčení církevní hierarchie vůči Husovi stoupalo. Pražský arcibiskup Zbyněk Zajíc z Házmburka dal spálit exempláře Viklefových spisů a tím odstartoval tažení proti Husovi. Hus však odmítl předvolání k procesu před římskou kurií. Kampaň proti němu se násobila protiodpustkovou aférou, takže nakonec ztratil podporu i Václava IV.

Po vyhlášení církevního trestu – interdikt – nad Prahou, Hus ji opustil a žil pod ochranou šlechtických příznivců na Kozím Hrádku u Sezimova Ústí a potom na hradě Krakovci

u Rakovníka, odkud odjel na obecný koncil do Kostnice. Tam byl však v listopadu 1414 uvězněn a postaven před koncilní soud, který některé články jeho učení označil za kacířské. Pro Husa církev nebyla institucí, ale společenstvím věřících, kteří se řídí Božím zákonem a jsou předurčeni ke spasení. Protože Hus odmítl své názory odvolat, byl odsouzen a upálen. Jeho smrt posílila v českých zemích reformní snahy, které vyústily v husitské hnutí.

Zora Dvořáková

Kostnice, ministr P. Marie, zde na 15. zasedání koncilu odsouzen J. Hus

U příležitosti 70. výročí konce druhé světové války otiskujeme stat prof. Zdeňka Víška o opomíjené skutečnosti, že se na osvobození našeho území ve velkém počtu podíleli i rumunští vojáci.

RUMUNSKÁ KRÁLOVSKÁ ARMÁDA V ČSR 1944 – 1945

Podíl rumunské armády na osvobozovacích bojích v ČSR byl za minulého režimu připomínán spíše sporadicky, a to z několika důvodů. Tím hlavním byla nepochybně skutečnost, že za jedinou „armádu-osvoboditelku“ mohla být komunistickou propagandou v letech 1948 – 1989 označována z ideově-politických důvodů pouze sovětská Rudá armáda, a proto bojové zásluhy (i bojové ztráty) jiných zahraničních osvoboditelských armád zmiňovány příliš nebyly, což se týkalo kromě rumunské armády také polských vojsk, či dokonce byly znevažovány – jako v případě americké armády, přičemž specifický problém vždy představovalo – a stále ještě vlastně představuje – hodnocení úlohy Ruské osvobozené armády generála Vlasova na jaře roku 1945.

Důvodem opomíjení podílu rumunské armády na osvobození ČSR mohla být ovšem i její velmi komplikovaná válečná minulost, kdy v letech 1941 – 1944 bojovala na straně nacistického Německa a spojeneckou antifašistickou armádou se stala až na podzim roku 1944.

Dalším ovlivňujícím faktorem bylo také napětí panující ve vztazích mezi československým a rumunským politickým vedením po roce 1968, kdy Rumunská socialistická republika, byť byla členem Varšavské smlouvy, odmítala – z obav o svou suverenitu – přímou vojenskou spolupráci s jejími dalšími členskými státy (tedy též s ČSSR), neboť tyto země tehdejší rumunský vládce Nicolae Ceaușescu považoval za příliš prosovětské.

Navzdory těmto skutečnostem byla přesto v roce 1975 v Brně vydána publikace Pavla Beneše a Františka Mainuše „Ve jménu přátelství. Rumunská armáda v bojích za osvobození Československa“, což však byl ediční počin v době normalizace spíše ojedinělý.

Teprve po roce 1989, a to především v posledních letech, vzrůstá zájem českých historiků, badatelů a publicistů o tuto málo známou kapitolu vojenských dějin Československa.

Rumunsko spojencem Československa 1921 – 1938

Vztahy vlád Československa a Rumunska prošly v relativně krátkém časovém úseku 1918 – 1945 několika zásadními zvraty – od úzkého spojení přes politicko-vojenské nepřátelství až po opětovné obnovení vojenské spolupráce, což zásadním způsobem pochopitelně ovlivňovalo i situaci tehdejšího rumunského vojska.

Po skončení první světové války se Rumunské království stalo – společně s jugoslávským státem (oficiálně až do roku 1929 označovaným jako Království Srbů, Chorvatů a Slovinců) – v rámci spojeneckého systému tzv. Malé dohody politickým a vojenským spojencem nově utvořené Československé republiky.

Tento alianční systém tří východoevropských států, jehož vznik je datován do let 1921 – 1923, byl orientován především proti předpokládané hrozbě maďarského územního revizionismu, nikoliv však vůči německému expanzionismu, který později začal ohrožovat především ČSR.

Vojenská spolupráce Rumunska a ČSR měla rozmanitou podobu, především se ale projevovala v oblasti exportu zbraní – například již v období 1925 – 1926 bylo do Rumunska z ČSR dodáno 135 000 kusů pušek. V letech 1933 – 1939 bylo pak tomuto spojeneckému státu prodáno dalších 750 000 pušek, 17 000 lehkých kulometů a 176 tanků.

V souvislosti s nástupem Adolfa Hitlera k moci na počátku třicátých let ale dochází nejpozději v roce 1936 k ochladnutí československo-rumunských vztahů a o dva roky později – po přijetí mnichovského diktátu čs. vládou – i k faktickému zániku malodohodového spojení.

Navzdory těmto skutečnostem bylo ale Rumunsko na přelomu let 1938/1939 československou veřejností stále vnímáno jako náš jediný spřátelený sousední stát a společná dvěstěkilometrová hranice v oblasti Podkarpatské Rusi, kde kromě Rusínů, Maďarů, Židů, Poláků, Slováků a Čechů žilo v několika vesnicích také 15 000 etnických Rumunů, byla jediným klidným hraničním úsekem republiky.

O tehdejší postoj královského Rumunska k Československu a jeho následném politickém vývoji historik Miroslav Tejchman uvedl:

„Za mnichovské krize v roce 1938 vykonala přesto rumunská vláda pro ČSR více než kterákoliv jiná. Svým rozhodným varováním a částečnou mobilizací paralyzovala v zářijových dnech agresivitu Maďarska. Postoj rumunské veřejnosti byl pak ve svých pročeskoslovenských sympatiích ještě zřetelnější a srovnatelný s jugoslávským.“

Za situace, kdy byla Československá republika rozbita a Maďaři začali ohrožovat slovenskou hranici, Rumunsku, kterému bylo jasné, že teď může přijít na řadu ono, nezbylo než hledat zahraničního silného protektora. Poté, co se král Carol vrátil z Londýna a Paříže s prázdnou, nezbylo než hledat pomoc u Německa, ve kterém by Bukurešť ráda viděla i spojence proti Sovětskému svazu, jehož útoku se rovněž obávala.“

Na nepřátelské straně 1940 – 1944

Od roku 1939 – po zániku ČSR a po porážce Polska – se zcela změnila geopolitická situace Rumunska, které začalo postupně přecházet do sféry vlivu hitlerovského Německa.

Rumunsko se původně snažilo pod vedením krále Carola II. udržet neutrální postoje, avšak v létě roku 1940 za to zaplatilo obrovskou cenu v podobě značných územních ztrát ve prospěch Hitlerovi trvaleji či dočasně nakloněných států

Masarykův lid

– horthyovského Maďarska (severní Sedmihradsko), Stalinova Sovětského svazu (Besarábie a Severní Bukovina) a Bulharska (Jižní Dobruža). V důsledku těchto zahraničních neúspěchů král Carol II. počátkem září 1940 abdikoval ve prospěch svého devatenáctiletého syna Michala a opustil zemi. Rumunsko se poté za vlády nového krále Michala I. a premiéra Iona Antonesca, který se stal faktickým vládcem země, v listopadu 1940 připojilo ke státům fašistické Osy.

Po nacistickém útoku na Sovětský svaz 22. června 1941 vycítilo Rumunsko šanci nejen na návrat Sovětským svazem okupované Besarábie a Severní Bukoviny, ale i na možné výrazné rozšíření rumunského území směrem na východ, a proto společně s Maďarskem, Finskem, Slovenskem, Chorvatskem a Itálií se připojilo k německé agresi. Na podzim 1941 v SSSR – především v oblasti Oděsy a Krymu – bojovalo přes 700 000 rumunských vojáků.

Tažení Rumunské královské armády proti Sovětskému svazu bylo zpočátku úspěšné, a proto rumunskou společností v převážné míře i podporované. Rumunské jednotky nejenže obsadily v roce 1940 zabraná území Besarábie a Bukoviny, ale postupovaly také dále jižní Ukrajinou a jižním Ruskem až ke Stalingradu, kde ale rumunská armáda společně s armádou německou utrpěla na přelomu let 1942/1943 zdrcující porážku, což se později projevilo ve změně vnitropolitické situace v Rumunsku.

Průběh rumunského vojenského postupu v SSSR a především následného politicko-mocenského zvratu v srpnu 1944 zhodnotil americko-maďarský historik István Deák takto:

„V roce 1941 a 1942 přispělo Rumunsko největším vojenským kontingentem ze všech satelitních zemí Hitlerovu antibolševickému tažení. Rumunské jednotky se v Sovětském svazu dopouštěly mnoha zvěrstev a u Stalingradu i na jiných úsecích východní fronty utrpěly velké ztráty. Jakmile však Rudá armáda dobyla severovýchodní část země, udělal král Michal, vláda, armáda i lid nevídaný obrat o sto osmdesát stupňů. Dne 23. srpna 1944 se jeden z nejoddanějších satelitů Německa stává jedním z jeho nejhorlivějších nepřátel a Rumunsko je brzy schopno poslat do závěrečného náporu proti nacistickému Německu čtvrtý nejpočetnější vojenský kontingent (hned po SSSR, USA a Velké Británii). Znovu utrpěla rumunská armáda těžké ztráty, ale Rumunsko vyšlo z války v neobyčejně příznivém politickém postavení.“

Rumunské ztráty na východní frontě

V období od 22. 6. 1941 do 23. 8. 1944 Královské rumunské ozbrojené síly (pozemní armáda, letectvo a námořnictvo) ztratily na východní frontě v bojích se sovětskou armádou a partyzány celkem 71 000 padlých, 243 000 raněných a 309 000 nezvěstných (většinou zajatých) příslušníků mužstva, poddůstojníků a důstojníků.

Sovětské zajetí přežilo jen asi 80 000 Rumunů, a tak protisovětské tažení rumunské armády si vyžádalo téměř 300 000 zemřelých vojáků.

Rumunsko v protihitlerovském táboře

Úspěšný protinacistický převrat 23. 8. 1944 vedl nejen k sesazení (a následně internaci a popravě) dosa-

vadního premiéra maršála Antonesca, ale i k zásadní změně zahraniční politiky rumunské monarchie, která vyhlásila válku Německu a Maďarsku – tedy svým dosavadním spojencům.

Rumunská královská armáda byla na podzim 1944 včleněna do sestavy 2. ukrajinského frontu Rudé armády pod velením maršála Malinovského a od prosince téhož roku se zúčastnila – společně se sovětskými i československými vojsky – bojů na území ČSR.

Jednalo se zejména o 1. armádu generála Vasile Atanasia a 4. armádu generála Nicolae Dascalesca. V Československu bojoval ještě 2. rumunský tankový pluk i rumunský letecký sbor. Rumunské ozbrojené síly operující v naší vlasti čítaly celkem 17 divizí a téměř 250 000 mužů.

První rumunští vojáci na území ČSR vstoupili 18. 12. 1944, kdy 90. pěší pluk 4. rumunské armády překročil jižně u Košic někdejší československo-maďarskou hranici a obsadil zde několik vesnic. Jinou formací rumunských vojsk, která překročila bývalé československé hranice, a to jižně od Lučence, byl 26. 12. 1944 4. armádní sbor rumunské první armády.

Postup rumunských vojsk byl ovšem ztěžován nepříznivými klimatickými podmínkami a především hornatým terénem středního a severního Slovenska. Těžké boje rumunských vojsk na Slovensku zhodnotil vojenský historik Vlastimil Schildberger starší:

Rumuni se pomalu probíjeli náročným horským terénem bez podpory tanků, protože ty podle sovětské vojenské doktríny neměly v horách co dělat. Proto rumunský tankový pluk (podobně jako čs. tanková brigáda v SSSR) šel bok po boku se sovětskými motomechanizovanými svazy, a proto měly obě rumunské armády vysoké ztráty. Postup rumunských jednotek vymezoval koridor Lučenec – Dobšiná, Nitra – Martin, Piešťany – Prostějov, Křižanov – Boskovice až Pelhřimov – Humpolec. Na tomto směru podporoval vojska Rumunský královský letecký sbor zařazený do 5. letecké armády. Do bojů zasáhlo 240 letadel.

Zvláště významná byla účast rumunských vojsk v tzv. bratislavsko-brněnské operaci (25. 3. – 5. 5. 1945), na které se celkem podílely tři sovětské a již zmíněné dvě rumunské armády. Do bojů za osvobození Bratislavy a Brna bylo kromě 266 000 sovětských vojáků nasazeno také 86 000 vojáků rumunských, kteří měli k 15. dubnu 1945 k dispozici 46 tanků (z původních 79) a 999 děl.

Vojenské operace 1. rumunské armády ustaly 12. května 1945 v prostoru měst Německý Brod – Polná – Humpolec a 4. rumunské armády, která pronásledovala nepřátelská vojska ve směru Prostějov – Boskovice – Bystřice nad Perštejnem, téhož dne v okolí Nového Města na Moravě.

Další rumunskou jednotkou postupující v řadách Rudé armády byl 2. královský tankový pluk, jehož příslušníci se podíleli na osvobozování Galanty, Bratislavy a Devínské Nové Vsi.

Po těžkých ztrátách v oblasti na sever od Vídně byla tato vojenská formace přeměněna na tankovou rotu, která se společně se sovětskými tankisty zúčastnila ve dnech 10. – 12. 4. 1945 bojů o nejjihněji položené moravské město Lanžhot.

Masarykův lid

Po zahájení Pražské operace vojsky 2. ukrajinského frontu 7. 5. 1945 tato tanková rota postupovala od Mušova přes Znojmo a Telč až do jihočeského Tábora, kam dorazila s posledními dvěma bojeschopnými tanky. Tyto dva rumunské tanky se pak zúčastnily – společně s vybranými rumunskými oddíly – 17. 5. 1945 slavnostní vojenské přehlídky v Praze.

Celková bilance nasazení a ztrát rumunské armády v letech 1944 – 1945

Rumunsko do bojů proti německé a maďarské armádě v letech 1944 – 1945 postavilo celkem 538 000 svých vojáků, kteří zajali 118 000 a v boji usmrtili nejméně 19 000 příslušníků nepřátelských ozbrojených sil.

Celkové ztráty Rumunské královské armády bojující po 23. srpnu 1944 ve své vlasti, v Maďarsku, v Československu i v Rakousku po boku sovětské armády dosáhly 21 000 padlých, 90 000 raněných a 58 000 nezvěstných.

Během střetů s německou armádou (ale i z jiných důvodů) Rumunská královská armáda ztratila v ČSR podle nejnovějších údajů celkem 33 241 padlých a nezvěstných a 33 254 raněných vojáků.

Na čestném pohřebišti ve Zvolenu je pohřbeno 10 504 příslušníků rumunských královských vojsk a na Ústředním hřbitově v Brně pak dalších 1564. Ostatní jsou pohřbeni v hromadných i jednotlivých hrobech na místech bojového postupu rumunské armády Slovenskem, Moravou i Čechami.

Rumunské vojenské jednotky od prosince 1944 do května 1945 na území tehdejšího Československa osvobodily celkem 1722 obcí, z toho 31 měst, a v bojích zajali 16 000 nepřátelských vojáků. Československé řády a vyznamenání obdrželo 5559 rumunských bojovníků.

Zdeněk Víšek

Informační zdroje:

Český antifašismus a odboj, Praha 1988

Čížek, M., Rumunská armáda 1941 – 1945, Military revue 3/2010

Deák, I., Umění přežít, Střední Evropa 27/1993

Schildberger, V., Rumunská 1. tanková divize, II. světová 6-7/2012

Schildberger, V., Vojáci z Balkánu na Moravě, Válka revue speciál 2013

Šajtar J., Před sedmdesáti lety vypukl nejkrvavější konflikt všech dob,

ATM 6/2011

Tejchman M., Dějiny Rumunska, Praha 1997

Životní dráhu brigádního generála Vladimíra Příkryla připomíná stat' dr. Václava Krále, který na jeho odsouzení a věznění komunistickým režimem nahlíží i z hlediska své advokátské profese.

PŘÍPAD BRIGÁDNÍHO GENERÁLA VLADIMÍRA PŘIKRYLA

„Tak tě máme, bestie, svině, kurvo, padouchu, gaunere, prostitute, zločince! Konečně jsi v pasti, máme tě! Teď už nám neutčeš! Jsi zatčen! Konečně promluvíš! Nám nikdo neutče!“

Zdá se Vám, že je to začátek nějakého dobrodružného románu, něco na způsob předválečného Rodokapsu? Nikoliv, tak přivítali po zatčení brigádního generála Vladimíra Příkryla. Kdo jiný, než naše bývalá StB. Je to výrok jeho bývalého vyšetřovatele z května 1949.

A proč píšu právě o něm? Jsem rodák z Lysé nad Labem – a kdo by jej v Lysé neznal z jeho působení jako velitele posádky v nedalekých Milovicích ihned po druhé světové válce. Zejména my, místní tenisté, jsme mu byli vděční za jeho pomoc při rekonstrukci místních tenisových kurtů.

Jeho osud je typicky český a odpovídající naší justici po r. 1948 a v letech padesátých, kdy byl generál Příkryl souzen jako jeden z našich nejvyšších vojenských velitelů.

Při jeho představování je nutno sáhnout k informacím z doby 1. světové války, kdy jako dvacetiletý nastoupil vo-

Vzácná fotografie generála Vladimíra Příkryla pořízená po jeho rehabilitaci kolem roku 1964/1965.

jenskou službu v Olomouci, ale brzy byl poslán na východní frontu. Zde v březnu 1916 přešel s celou polovinou roty k carské armádě, stalo se tak u města Boristěčka. Vojáci tehdy přeběhli na druhou stranu fronty, předtím dali na bodáky vše bílé, co měli k dispozici – od papírů až po onuce. První dny byly drastické. Nejprve byli považováni za choromyslné a převezeni do příslušného ústavu. Ale i odtamtud se dostali k jednotce československých legií do Balejska. Pozdější generál Příkryl dokonce absolvoval kurs důstojnické školy, kde mu byla udělena hodnost praporčíka. Po vítězném boji proti Němcům v bitvě u Bachmače odejel na východ a prodělal celou sibiřskou anabázi našich legií až do Vladivostoku. Do Prahy se vrátil přes Japonsko a Ameriku v srpnu 1920 jako kapitán. Po příjezdu do Prahy prošel různými vojenskými funkcemi a byl povolán do prezidiálního odboru mi-

nisterstva národní obrany. Po rozpuštění Československé armády v roce 1939 se stal aktuárním ředitelem Nejvyššího cenového úřadu v Praze.

Masarykův lid

Protože nenáviděl nacistické Německo, rozhodl se uprchnout z protektorátu. V únoru 1940 odjel v kněžském přestrojení ještě se dvěma dalšími „kněžími“ přes Moravu do obce Stráně, s úmyslem dostat se do Maďarska a odtud dále na jih. Jeho manželka mu zašila do sutany pár valut včetně maďarských pengö, sehnal si breviář a na krk růženec a dal si na temeni vyholit tonsuru. V tomto převleku měl u obce Květná přejít hranice na Slovensko. Zde se však konal pohřeb a po tamější návsi se ubíral pohřební průvod. Vladimír Příkryl si myslel, že se v tomto průvodu schová, leč nebylo tomu tak. Objevily se truchlící babičky, vrhly se k němu, líbaly mu ruku, pokládajíce ho za nového kaplana, a žádaly ho, aby promluvil nad hrobem zesnulého mladého muže. Jak Vladimír Příkryl píše ve svých pamětech, nazvaných *Pokračujte v horách*, nechtěl udělat hanbu kněžskému stavu a ujal se své funkce. Doprovázen byl dvěma ministranty a vyzbrojen několika latinskými slovy, která znal od svého otce, pohřební ceremoniál statečně zvládl, ale pro velký nával sněhu k přechodu hranic nedošlo. Upozorňuji, že toto je jeden ze dvou trochu veselejších momentů ze života Vladimíra Příkryla.

V brzké době potom podnikl další pokus o přechod hranic přes Slovensko a Maďarsko do Jugoslávie a ten se již zdařil. Poté putoval přes Soluň, Turecko, Sýrii a Beirut lodí do Francie. Z Arles přes Nîmmes, Montpelière a Sète se dostal do výcvikového střediska v Agdě. Zapojil se ještě krátce do bojů na řece Marň, dalo by se říci marně, neboť Francie prohrávala, kde se dalo. Přes Gibraltar byl přepraven do Anglie, kde se formovaly československé jednotky. Válka pokračovala se střídavými úspěchy, Německo dočasně vítězilo, a proto bylo v polovině r. 1943 naším londýnským ministerstvem národní obrany rozhodnuto, aby byl posílen československý důstojnický sbor v SSSR. Osm československých důstojníků se slavně, za přítomnosti Jana Masaryka, rozloučilo s československou samostatnou brigádou ve Velké Británii.

Do SSSR je doprovázel přepychový parník *Duchess of York*, neboť všechna, i sebeluxusnější plavidla musela sloužit válečnému námořnictvu. S ním plula ještě dvě plavidla. Lodě se však dostaly do sféry německých letadel, která hlídkovala ze základny v Biskajském zálivu. Když posádka hlavní lodi byla v kině, byly všechny lodě napadeny německými Junkersy 88 a potopily se. Budoucí generál Příkryl se i s ostatními československými důstojníky po dramatické plavbě na záchranných člunech zachránil. Vladimír Příkryl vzpomíná na svou záchranu velmi sugestivně. Pro nás, čtenáře, se zdá neuvěřitelné vylíčení situace na záchranných člunech – najednou se z jednoho člunu ozvalo anglicky: „Pánové, nebudete tomu věřit, ale dal bych si jedno chlazené pivo!“ A na to druhý hlas: „To je nezodpovědné, že ty nádherné sudy samy prchají do plamenů.“ Přidal se další hlas: „Pivo na lodi nebylo nejhorší, ale vinen je kapitán, nechal ho příliš podchládit.“ Tomu se říká anglický humor. Zároveň je to ten druhý veselý moment ve vzpomínkách generála Příkryla.

Nakonec přistáli na pobřeží Portugalska, 280 mil od přístavu Porto. Za pár dní pro ně přijela nová loď a přeživiši vzala do Casablanky a odtud pokračovali přes Freetown,

Belgické Kongo, Sudán, Egypt, Suez, Haifu, Damašek, Bagdád, Teherán a Baku do Moskvy.

Tam už je čekal tehdy plukovník Ludvík Svoboda a přivítal je větou – „co nejdříve na frontu“. Již počátkem roku 1944 byl tehdejší plukovník Příkryl jmenován prozatímním velitelem paradesantní (výsadkové) brigády s úkolem co nejrychleji připravit seskok na území Slovenska, kde 29. 8. začalo Slovenské národní povstání. Byl přitom velmi zděšen obrovskými nedostatky při přípravě tohoto seskoku ze strany sovětského velení. Ve velmi dlouhém dopisu to vylíčil generálu Píkovu do Moskvy. Popisoval vojenský charakter sovětských důstojníků a jejich organizační spíše neschopnosti. Kritizoval vysílání jednotek v dezorganizovaném stavu, bez dostatečných zásob střeliva a záložní výstroje i výzbroje.

26. 9. 1944 přistála paradesantní brigáda na letišti Tri duby. Je nutné připomenout, že zároveň s vojáky seskočili i budoucí významní politici Československé republiky, Jan Šverma, Rudolf Slánský, Bohumil Laušman a Karol Šmidke.

Z historie víme, že tato akce byla zpočátku úspěšná, ale brigádě se nepodařilo, aby německé jednotky, které se nejdříve bránily, ale potom přešly do útoku, byly poraženy do zimy. Naopak, brigáda byla nucena ustoupit do hor. Chtěla překročit Nízké Tatry a spojit se se Sovětskou armádou. Ta však nepostupovala tak rychle, jak bylo zapotřebí pro tento účel, proto bylo nutné strávit zimu v Nízkých Tatrách. Při ústupu do hor byl generál Příkryl v jedné horské chatě. Najednou byla celá oblast přepadena německými vojáky. Generál Příkryl byl právě ve vaně, když uslyšel blízkou střelbu. Narychlo se oblékl, utekl z chaty a schoval se v nedaleké rokli. Tam uslyšel, jak nad roklí křičí postupující Němci: „Wir müssen den Oberst Pšiklil fangen.“ Generál Příkryl pak vzpomínal na přechod Nízkých Tater, kdy s nimi šli i výše zmínění politici. Později napsal, bez ohledu na možné důsledky, že Rudolf Slánský zavinil smrt Jana Švermy.

Do Prahy se generál Příkryl dostal až po jejím osvobození. Nezúčastnil se ani přehlídky našich zahraničních vojsk před prezidentem Benešem, která se uskutečnila 14. 5. 1945. Současně se stal velitelem Vojenského výcvikového tábora v Milovicích. To bylo z hlediska jeho vojenské minulosti místo nedůstojné, ale už v tom bylo možno vidět, že od nového vedení armády v čele s tajemným generálem Reicinem nemohl dostat odpovědnější funkci, protože si to vedení armády nepřálo. 15. 2. 1949 se stal velitelem posádky v Brně, což byla jeho poslední „štace“, řečeno lidově a po vojensku.

16. 5. 1949 pro něho přijelo vojenské auto a odvezlo ho do Prahy na páté oddělení hlavního štábu – později nechvalně známé pod předsednictvím generála Bedřicha Reicina. Přišedší úředník jej vzal do místnosti č. 12 a zasypal ho slovy, která jsou v úvodu této kapitoly. Když se stále ještě brigádní generál ohradil proti tykání ze strany úředníka, dostal dvě facky.

Na základě nepřesvědčivých důkazů, jako byl dopis jeho mladého synovce, se orgány začaly více zajímat o generálovu legionářskou minulost. Synovcův dopis najdeme na str. 61 Příkrylovy knihy *Za vlády tmy*:

Masarykův lid

„Milý strýcu, věřím ve vaši čest a slova: vše pro svobodu vlasti, a proto začíná Vaše legionářská činnost a rehabilitace ve prospěch kamarádů, národa a vlasti.

Společně splníme odkaz Masarykův: Pro vlast a národ!“

I takový dopis sloužil pro vyšetřování a odsouzení! Pan Příkryl však prohlásil, že dopis nedostal, jeho obsah je vymyšlen a text vylhán.

Začala éra výslechů, výprasků a dalšího mučení. Jednou mu svázali ruce, nohy a přirození v jeden uzel a nahého ho vytahovali nahoru a pouštěli ho zase dolů, což mu způsobovalo nesnesitelnou bolest, až z toho omdlel.

Byl vězněn ve známém „domečku“ u Loretánského náměstí a ve svých pamětech uvedl, jaký to byl strašný pocit slyšet loretánské zvonky ve vězeňském ajnclíku. Tuto místnost popsal generál Příkryl takto: tmavá místnost, sedm kroků dlouhá, tři kroky široká, stará železná postel, špinavý slamník, otlučené umyvadlo, které sloužilo i jako záchod. Když se ptal po toaletním papíru, dostal odpověď: Neexistuje! A dále svobodník: „A kouřit budeš, až já budu chtít.“ Generál Příkryl odpověděl, že nekouří. To byla lež, jak generál Příkryl přiznává, byl dosud silný kuřák. Ale od té doby si nezapálil. (Také způsob odvykání si kouření, i když drsný). Generál Příkryl prošel všemi dnes už známými způsoby vyšetřování „v péči“ dnes už známých vyšetřovatelů, jako byl soudruh Pergl; fackami to začínalo. „Tak co, budeš mluvit?“ „Ano, co vím, to vám řeknu.“ „Jsi špion?“ „Nejsem a nikdy jsem nebyl!“ A následovaly další facky.

Jako obhájce si zvolil advokáta JUDr. Jana Zajíčka. Osobně ho neznal, ale z abecedního seznamu obhájců si ho vybral náhodou, jako jednoho z posledních, kteří zde byli uvedeni. Jako advokát pouze uvádím, že i toto může být způsob, jak si zvolit obhájce. Ve svých vzpomínkách Vladimír Příkryl nikdy svého obhájce nehaněl, obhájce se zřejmě ujal svého úkolu dobře. Celý případ svého klienta kvalifikoval jako mstu jistého majora Prokeše pro rozepře, které oba pánové měli mezi sebou v době druhé světové války.

Souzena byla celá skupina důstojníků. Předsedou senátu státního soudu byl nechvalně proslulý JUDr. Jiří Štella, vojenským prokurátorem JUDr. Juraj Vieska – ten byl jedním z prokurátorů i v procesu dr. Milady Horákové. Přelíčení se odehrávalo v sále, ve kterém byl v roce 1946 souzen K. H. Frank. Neexistuje větší paradox na poli trestních procesů po roce 1948.

Všechno vlastně začalo trestním oznámením na generála Příkryla z nechvalně proslulého 5. oddělení Hlavního štábu na vojenském oddělení Státní prokuratury. Je datováno 21. 6. 1949. Podpis nečitelný. Oznámení převzal dr. Vieska. Generál Příkryl byl pak souzen ve velkém skupinovém procesu, obžalováno bylo 29 lidí, většinou důstojníků, a tři ženy. Tresty byly vysoké. Tři odsouzení k trestu smrti, dva na doživotí, ostatní k dlouholetým trestům těžkého žaláře – tak zněla tehdejší terminologie trestního řádu. Generál Příkryl byl odsouzen ke čtyřem letům žaláře, zostřeného jednou za půl roku tvrdým ložem. Tento trest – tvrdé lože – byl paradoxní v tom smyslu, že se odsouzeným tvrdé lože poskytovalo už v době jejich vyšetřování. Generál Příkryl dostal půl roku navíc, protože osočil vyšetřující orgány z nezákonnosti

při svém vyšetřování! Rovněž byl odsouzen ke ztrátě občanských práv občanských.

Dle pozdějšího vyjádření obhájců doslova otřesným způsobem působila odpověď souzeného, kolik dostal za svůj život vyznamenání: 57! A takový člověk musel čelit trestnímu stíhání.

Vladimír Příkryl prošel všemi nejznámějšími věznicemi – Pankrác, Ruzyně, Bory, Vykmánov, Leopoldov. Zde zažil útěk pěti vězňů, kteří se podzemní chodbou prokopali ven a dostali se na svobodu. Jeden z nich pak brzy promluvil do zahraničního rozhlasu v USA.

Jednou byl Vladimír Příkryl povolán k mladému muži a jeho sekretáře, kteří za ním do věznice přijeli z Prahy. Mladý muž s ním jednal neobyčejně mírně a pan Příkryl brzy poznal proč. Mladý muž byl také vyšetřovatel a chtěl vědět, jak se choval Rudolf Slánský k Janu Švermovi v době Slovenského národního povstání, když ustupovali do hor a kdy Jan Šverma zahynul. Vladimír Příkryl řekl vyšetřovateli, že podle jeho názoru Rudolf Slánský za smrt Jana Švermy může, snad prý proto, že se obával Švermovy politické konkurence po osvobození ČSR. (Tento názor V. Příkryla byl v pozdějších letech předmětem mnoha diskusí i různých názorů, ale jeho tvrzení prokázáno nebylo.)

Dodávám ještě, že ze strany armádního generála Ludvíka Svobody, později prezidenta republiky, nedošlo k žádné intervenci ve prospěch brigádního generála Vladimíra Příkryla.

Čas a s ním i vývoj v naší republice plynul, byť velmi pomalu, a tak byl Vladimír Příkryl dne 5. 8. 1953 propuštěn z výkonu trestu, abych to řekl správně právně, jinak z vězení, případně z basy, kde strávil 4 léta, 2 měsíce a dvacet dní. Ve své zmíněné knize Za vlády tmy generál Příkryl vzpomíná vděčně na některé výjimečné bachaře, vesměs starší, z nichž někteří byli i legionáři z První světové války. Při propuštění dostal příkaz, aby se hlásil na Okresní vojenské správě v Nymburce a požádal o vydání občanského průkazu – a přihlásil se na úřadu práce. Musel odjet do místa, které mu určili při propuštění z vězení, do Křince u Nymburka. Úřad práce jej „přidělil“ do národního podniku Fruta Nymburk, dříve Wantoch Griotte. Ředitel podniku Křištov, třídním původem holič, mu při nástupu řekl, že oba musí zapomenout na minulost a že ho čeká „tuhá práce ve prospěch republiky“. A nastala kalvárie jiného druhu. Pan Příkryl byl přidělován na nejtěžší práce, jako bylo nakládání a vykládání beden plných ovoce nebo stavebního materiálu a sudů, a to vše za minimální plat. Často byl doslova ponižován podnikovými politickými funkcionáři, kteří mu vytýkali slabý výkon – slabý v očích politického vedení podniku.

Generál Příkryl ve svých pamětech uvádí téměř dvacet příjmení a jmen svých nadřízených a spolupracovníků, vesměs členů KSČ, kteří mu ukládali mimořádně fyzicky těžké pracovní úkoly, ponižovali jej a krátili i jeho plat. Vyslovuje současně přání, aby v případě publikace jeho pamětí kdykoliv a kdekoliv byla jejich jména a příjmení přesně citována.

Nebylo divu, že těžká práce zanechala na jeho zdraví stopy – tvrdá uzlina na dlani pravé ruky, atrofie pravé nohy, výrůstky na kyčelním kloubu – nutná operace.

Masarykův lid

K tomu přistupovaly potíže s bydlením. Po prvním trestním procesu byla jeho rodina – manželka, dcera a syn – vystěhována z milovického bytu. Naštěstí hodní lidé jí našli v evidenci vojenské správy starý domek v Křinci, který však v r. 1959 koupila občanka ze Savenic, “politicky na výši“, a té se podařilo rodinu Příkrylových z domku doslova vyštvať. Museli se nastěhovat do „bytu“, který byl původně skladištěm, zcela nevhodným k obýváním, a opět nastaly problémy, pro změnu se sousedem.

V listopadu 1959 změnil pan Příkryl povolání. Po operaci se stal nočním hlídačem u Středočeských dřevařských závodů v Zábodovicích. Nemusel pak dojíždět do Nymburka a i pracovní prostředí bylo pro něho příznivější. Od srpna 1960 pak pobíral důchod v závratné výši 600 Kčs měsíčně!

Tato kapitola patří do oddílu kapitol právních, ale ve skutečnosti je to thriller v nejhorším slova smyslu.

Proto je nutno ještě dodat:

První žaloba na něho byla podána 21. října 1949 pro spáchání zločinu vojenské zrahy a přečinu nedbalého uchovávání státního tajemství. Druhá, dodatková, z 16. ledna 1950 pro zločin křivého obvinění, že „při vyšetřování a před hlavním líčením u Státního soudu křivě obvinil vojenské orgány, že tyto jej k podepsání původní výpovědi přinutily pod vyhrůžkou násilí“. Celkem byl odsouzen na čtyři a půl roku odnětí svobody.

Milost prezidenta republiky Antonína Zápotockého dostal 8. 8. 1953 a 1. 11. 1964 jej tehdejší prezident Antonín Novotný jmenoval do hodnosti „generálmajora ve výslužbě“.

8. května 1991 mu potom prezident Václav Havel udělil podle usnesení vlády ČSFR jako brigádnímu generálovi řád Milana Rastislava Štefánika in memoriam.

Generál Příkryl zemřel 8. 6. 1968. Sice se dožil opětného krátkého politického vzednutí národa, ale naštěstí pro něho už nezažil další zklamání po 21. srpnu 1968. Celý život tento masarykovec, jak sám vyznával, čekal, že nám „Západ“ pomůže a vystoupí proti SSSR. Po propuštění z vězení pilně poslouchal všechny československé zahraniční stanice, ale jeho víra v západní velmoci ho zklamala.

Kapitolou o generálu Příkrylovi si splňuji svůj úkol věnovat se této osobnosti také proto, že generál Příkryl znal mého otce a ve své knize o něm píše jako o „hostinském naproti nádraží v Lysé nad Labem“.

Tuto kapitolu píši ve výročí 25 let od Listopadu 1989. Proto považuji za nutné citovat úryvek z jeho knihy *Za vlády tmy*: „Až se jednou zvedne železná opona a svět se konečně dozví pravdu o životě našich dětí, promluví němá ústa milionů. Pak celý civilizovaný svět ustrne nad skutečností, jakou učinil nesmírnou chybu, že se nepříčinil o rychlé skoncování s podvodníky, zloději a veškerou lůzou, poslušnou Kremlu.“

Generálova dcera, nedávno zesnulá PhMr. Jarmila Černá-Příkrylová, která navštěvovala reálné gymnázium v Nymburce o několik tříd níže než já, v doslovu k otcově knize píše:

„V listopadu 1989 jsem také jeho jménem prožívala své šťastné chvíle na shromážděních na plzeňském náměstí. Litovala jsem, že nestojí vedle mne a nedrží mne za ruku, jak to kdysi dělával. Ale snad je to tak lépe. Víím, že dnes by znovu trpěl, znovu by se trápil. O to víc, že dnešní člověk by mu byl nepochopitelný. Ostatně každá generace má své hodnoty, lidstvo neodvratně prochází vývojem, v určitém smyslu nelze dosáhnout kontinuity v předávání uznávaných lidských principů. Tatínek by se nedovedl smířit s tím, že lidé nechtějí přinášet oběti pro svou vlast, ale chtějí jen sami pro sebe štěstí a bohatství. Morálku, čest, poctivost, pravdu, humanitní Masarykovy ideály, by marně hledal jako podmínku, bez níž nelze stavět svůj životní program. A tak vzpomínám na jeho vyprávění bohužel s určitou hořkostí. Když bylo nejhůře, ve vězení i na frontě, platilo zlaté pravidlo: Co se nám Čechoslovákům může stát?“

Ale tatínek věřil v dobro, a tak by tvrdě káral a vychovával generaci mých dětí a vnuků, tak jak to dělával se mnou, ale pak by dovedl povzbudit větou, která mě celý život provází: Bude zase dobře. Všechno se musí vydržet, holčičko“.

Václav Král

Člen výboru KMH dr. Jiří Navrátil nám poskytl vzpomínku na někdejšího ministra spravedlnosti Prokopa Drtínu z doby, kdy oba prožívali vězeňská léta na Mírově. Otiskujeme ji u příležitosti 115. výročí Drtínova narození.

PROKOP DRTINA NA MÍROVĚ

Na Mírov tehdy přesouvali marody z Jáchymovska. Ti tuberkulózní tu byli umístěni na osmičce a devítce, z oken tam byl výhled přes hradby do krásného údolí (na rozdíl od přízemí pod nimi, kde byly transportní cely a ve sklepích korekce). Pod věží staré pevnosti ve 4. oddělení sídlili ostatní nemocní. (V Pětce nad nimi pod přísným režimem žili a pracovali duchovní.)

Vždycky tu bylo trochu šero. Okénka chodby vedla na stísněný stále vlhký dvorek, kam se nikdy nedostalo slunce. Z cel zato bylo vidět na velký dvůr, šlo i sledovat vycházky

ostatních oddělení a vůbec „cvrkot“ – na protější vnitřní bráně uprostřed dvoupatrového velitelství i v jedno-poschodových budovách po obou stranách. V té levé byla v přízemí kuchyně a pekárna a v patře ošetrovna s několika nemocničními celami. V pravé dole truhlárna a nahoře dílny – v jedné protistátní zločinci loupali a drtili česnek a ve druhé stříhali motouz, navlékali na něj dřevěné destičky a hotová povřísla pro samovazy vázali do svazků. Uprostřed dvora stála vyschlá kašna, kolem ní při vycházkách pochodovali trestanci – nemocniční oddělení obvykle

Masarykův lid

společně – a sedali na ni ti, co už moc chodit nemohli (například jednohý Kruliš-Randa, kapitán českého průmyslu).

Toho pošmourného prosincového dne 1952 vycházky odpadly. Je zvláštní, kolik vězni vycítí z nepatrných skoro nepojmenovatelných náznaků... Zdálo se, že se něco děje, ve vzduchu jako by bylo jakési napětí či nervozita... Naproti u brány přešel strážný se samopalem – s tím dovnitř nikdy nechodili... na velitelství se svítilo ve všech oknech...

Z chodby se ozval dupot, rachot řetězů u petlic, klíče, otvírání... Dveře cely se rozlétly. Všichni se postavili do pozoru a starší cely začal předpisově drmolit: „Pane veliteli, potrestaný Bradáč, hlásím cela číslo 5 devět potrestaných...“ ale bachař zařval: „Všichni ven! Nástup na chodbě!“

To si letos tak pospíšili s obvyklým předvánočním filcunkem?

Celé oddělení mlčky stálo v prašivém polosvětle, na obou koncích chodby dva bachaři. Čtvrt hodiny... půl hodiny... hodinu ... konečně se otevřely dveře vedoucí k ošetřovně – dva strážní vpředu, dva vzadu a mezi nimi jakýsi schoulený kulhající mužík v opičárně s nápadně brunátnou tváří. A pak ještě osvětář a Gelbič (zasloužilý staršina – zastřelil dva vězně) a nakonec sám velitel věznice. Stanuli před naší celou – z deseti lůžek tam bylo jedno volné – a „zuvaks“ strčili dovnitř. Velitel se postavil přímo proti nám a výhrůžně spustil: „Za toho vězně jste odpovědní. Za toho vězně mi ručíte!“ Těžko říci, co si představoval a co jsme si měli představit my.

Ležel jsem v rohu u okna (výhodné místo – byl jsem tam nejdéle). Vedle, blíže ke dveřím, kam bylo dobře vidět ze špehírky, spal Handl. Velitel mu nařídil přestěhovat se na volné místo těsně u prkenné zástěny skrývající „žanek“ (to nejhorší). Můj nový soused si bezradně sedl na uvolněné lůžko a mlčel. Ani se nepředstavil (později mi řekl, že mu to zakázali. – A také nevěděl, jak to tu chodí, v běžné věznici ještě nebyl). Mlčel a zmateně se rozhlížel. A najednou mi připadal nějak povědomý. Koho to vlastně tak okázale uvítali?

Večerka! V noci se na celách svítilo. Probudil jsem se. Soused nespál, stále seděl – a pak si navyklým gestem prohrábl vlasy. A najednou mi to došlo! Viděl jsem ho sice jen ve filmových týdenících, avšak jednou i zblízka: na oslavě výročí 2. skautského oddílu Praha. Kdysi, v dobách kolem první války, byl jedním z jeho prvních členů, patřil do proslulé družiny Jelenů, z níž potom po vzniku ČSR pocházelo mnoho významných osobností mladého státu. On sám, později i vůdce Dvojky, na tu oslavu přišel jako ministr. Za války byl nejbližším spolupracovníkem prezidenta E. Beneše a celý národ tajně poslouchal vynikající politické úvahy, které jako Pavel Svatý pravidelně vysílal v českém vysílání rozhlasové stanice BBC – Volá Londýn. Byl to dr. Prokop Drtina.

Až neuvěřitelný rozruch při jeho příchodu (čestné slovo, že jsem si nic nepřidal – naopak) ukazuje, jak se ho komunisti báli, i když už z něj udělali skoro trosku. Oni dokázali

leccos, ale pětiletá vyšetřovací vazba i tak patří do právnické knihy rekordů. Po roce v bývalém garnizonním vězení, pověstném „domečku“ poblíže Lorety, a čtyřech letech v Ružyni ho jednoho dne najednou odvezli na Pankrác, opálili ho ultrafialovou lampou, aby JUDr. Bartoše a ostatní soudce Státního soudu neděsila jeho mrtvolně bílá tvář (nebyla zvyklá na slunce, proto tak zrudla) a odsoudili ho pro velezradu k patnáctiletému trestu. (Nakonec odseděl jen něco přes dvanáct let.) V autě obklopeném ozbrojenými motocyklisty a napaného mezi dva estébáky ho přivezli na Mírov.

Po letech samovazby – jen občas k němu strčili nějakého spolupracovníka STB, aby z něho cosi vylákal – čert ví co (zmínil se, že s ním na cele byl třeba Vávra Stařfk) – skoro zapomněl mluvit, přesněji řečeno nezřetelně a pomalu vyřázel zkomolená slova, tak trochu jako když se učí mluvit hluchoněmý. Byl přesvědčen, že v SSSR došlo k nějaké podivné revoltě – „... ten vlídný člověk,

s nímž si při jednání v Moskvě tak dobře rozuměli, Stalin, by přece určitě zasáhl, nedovolil by, aby jeho přítel byl ve vězení... „Netušil, že Stalin a Gottwald nežijí, že oběsili Slánského a Clementise (byť za něco jiného, než si to zasloužili). Nevěděl o justiční vraždě své přítelkyně dr. Milady Horákové. Dlouho neuvěřil, že u nás opět jsou koncentrační tábory – myslel, že si z něho děláme legraci. Na jakékoli vysvětlování ovšem mohlo dojít až hodně později.

Po přemístění do jiné věznice vězeň směl napsat domů a sdělit novou adresu. I jemu (kupodivu) druhý den chodbař přinesl násadku s perem, inkoust a dopisní papír s předtištěnými řádkami a obálku s nenápadnou hlavičkou ÚNZ Mírov (tj. Ústav nápravného zařízení – nikoli národního zdraví). Jenže on odmítl. Nikomu napsat nechtěl. Po léta žil úplně odříznut od světa, nikdy neměl návštěvu, nevěděl, co se doma děje... vyšetřovatelům se podařilo vymýt mu mozek tak, že byl přesvědčen, že s ním všichni opovrhují, že se ho manželka a celá rodina zřekli a že s ním nikdo nechce mít nic společného... Nepodařilo se ho přemluvit – nakonec jsem se rozhodl napsat a podepsat ho sám. Celou válku jsme se přátelili s jeho synovcem (dětí Drtinovi neměli) Jindřichem Pokorným, členem 13. oddílu vodních skautů, zapojil se i do naší skautské protinacistické činnosti, splouvali jsme spolu na pramičce Lužnici a Vltavu, po válce byl mým kolegou na právech. V dopisu jsem tedy mohl použít i podrobnosti, aby na rodinu působil věrohodně, i když byl napsán jinou rukou a podpis nesouhlasil. Že by jeho rukopis znala vězeňská cenzura, nebylo pravděpodobné.

Musel jsem tak za něho napsat ještě dvakrát, než se ho spojenými silami podařilo přesvědčit, že nic z toho, co mu STB vštípila, není pravda, a než své ženě napsal sám.

Mám dojem, že možná v něm mé vědomosti o Jindrovi a rodinných okolnostech dokonce budily jakousi nedůvěru. Jednou v noci jsem se vzbudil – zřejmě pod jeho upřeným pohledem. Seděl na lůžku, pozoroval mě a šeptal si: „V tomhle mladíkovi je určitě ukrytý někdo jiný...“ Nechtěl chodit na vycházku, až bachař ho k tomu donutil.

Masarykův lid

Což bylo dobře, neboť na dvoře se setkal s mnoha přáteli z národněsocialistické strany – s dr. Nestávalem, prof. Hradilem a dalšími, jiné z nás znal už z doby své činnosti v Kanceláři prezidenta republiky – třeba básníka dr. Josefa Palivce, diplomata, někdejšího vyslance u Společnosti národů v Ženevě, jejímž předsedou byl zvolen tehdejší čs. ministr zahraničí dr. Beneš, nebo prof. Zdeňka Kalistu či prof. Huttra. Byla to prostě dobrá společnost. Tak i vycházky napomáhaly k jeho pozvolnému návratu do života. Nicméně došlo i na nepochopitelný příkaz velitele věznice při jeho příchodu. Mezi „retribučáky“ odsouzenými za zločiny spáchané za německé okupace se rozšířila fáma, že jim Drtina, když prý jako ministr spravedlnosti navštívil Mírov, vyhrožoval: „Já jsem Drtina a budu vás drtit!“ Byl to nesmysl, jak je jasné každému, kdo znal styl a vystupování tohoto ušlechtilého člověka, oni však tomu neochvějně věřili – bylo třeba dát pozor a snažit se ho i chránit. Sám mi pak potvrdil, že nikdy nic takového neřekl. (Bachaři jinak zpravidla naopak vítali, když na nás „politické“ ostatní zaútočili).

Obvyklý předvánoční filcunk na naší cele nic neobjevil – ani to, že ve starém kameninovém džbánu na pitnou vodu, který tu sloužil už od starého Rakouska, kvasí chlebové víno na slavnostní přípitek (není tak úplně špatné, zkuste někdy). Komu z „výdělků“ v uranových dolech ještě něco zůstalo na kontě, mohl si v „táborových poukázkách“ měsíčně vybírat třicetikorunové kapesné – na mýdlo, pastu na zuby či tabák. Ve vězeňské kantýně byly k mání i sušenky a perník na strouhání – slepený marmeládou představoval „vánoční dort“. Ušetřili jsme si dokonce na 100gramovou plechovičku zrnkové kávy. Vařila se na podivuhodném ohníčku z odborně svinutého papíru, „zesílená“ a oslazená obdobně

upraženým karamellem byla vyvrcholením oběda na Boží hod. Prostě vánoční idyla.

Ke štědrovečernímu zpěvu koled se už přidal a upamatovali jsme se spolu i na pár starých skautských písniček zpívaných ve Dvojce. (Dost naivních – dnešní děvčata a kluky by neuchvátily.) Celá ta nálada na něj určitě zapůsobila. Viděl, že život neskončil.

Vedli jsme dlouhé a zajímavé rozhovory, času bylo dost. Samozřejmě jsem spíše poslouchal. Jeho hluboká oddanost prezidentu Benešovi, až nekritická víra v jeho politickou prozíravost, moudrost i spolehlivost byly až podivuhodné. Jednou jsem poznamenal, že dr. Beneš je tragická osobnost. Prokop Drtina to naprosto nechtěl připustit, rozhořčeně odporoval: došlo přece na prezidentova slova, vypukla válka, Mnichov byl odčiněn a on se slavně vrátil, zvítězil. Možná trochu unfair jsem argumentoval ad hominem, že ví, jak to skončilo a že když po „vítězném únoru“ jeho, prezidentova dlouholetého spolupracovníka a ze spřátelené rodiny komunisti přímo v nemocnici zatkli, Beneš, stále ještě hlava státu pro něho nehnul ani prstem. Vůbec se nepokusil za něho postavit, nějak mu pomoci – a prezidentem byl ještě několik měsíců. (Dokonce – jak mi ještě před mým zatčením vypravoval J. Pokorný – nepřijal jeho ženu, i když ji dobře znal.) Drtina se zamyslel a diskuze skončila.

Avšak, když po letech v nakladatelství Sixty-Eight Publishers v Torontu vyšel jeho vlastní životopis „Československo můj osud“, po jeho přečtení mě neskromně napadlo, že jsem ho možná tehdy na Mírově přece jen přesvědčil.

Jiří Navrátil

Na začátku letošního roku se dovršilo 25. výročí obnovení Československého, nyní Českého Sokola. Přetiskujeme vzpomínku na tehdejší ustavující sjezd, kterou přinesl časopis Sokol v lednu 2015.

TAK SE ZNOVU OBNOVOVAL SOKOL

V týmu, který ČOS obnovoval, připravil a svolal ustavující sjezd, byla i sestra Dagmar Evaldová. Ta v rozhovoru pro časopis Sokol vzpomíná na dobu před dvaceti pěti lety. Původně jsme sestru Evaldovou požádali o rozhovor, ale její vzpomínky plynuly a spojovaly se ve vyprávění, které by bylo škoda přerývat otázkami. A tak vám nyní toto vyprávění s osobními vzpomínkami, ale také konkrétními fakty na následujících řádcích tlumočíme:

Prvním impulsem zapojit se do práce na obnově Sokola pro mne nebyl až 17. listopad 1989, ale již rok předtím moje návštěva u Marie Provazníkové v USA, kde jsem se setkala s řadou zahraničních sokolů. V roce 1988 již situace nazrávala ke změnám a všichni, s nimiž jsem se ve Spojených státech setkala, již očekávali změny, které

umožní obnovu Sokola ve vlasti. Právě to bylo častým tématem řady diskuzí a rozhovorů.

Při svém pobytu v USA jsem také navštívila ve Washingtonu sestru Dášu Fialovou, náčelnici Ústředí československého sokolstva v zahraničí, která připravovala zahraniční slety – v té době slet v Paříži 1990. Spolu jsme diskutovaly možnou účast cvičenců z Československa. Popisy skladeb mi tehdy sestra Fialová nedala z obavy, aby mi je při příjezdu domů nezabavili na hranicích. Domluvili jsme se ale na jiném způsobu jejich doručení. V létě pak přijela jedna Američanka, která mi tyto popisy přivezla a předala.

Proč vzpomínat v souvislosti s obnovou ČOS přípravu na slet v Paříži? Protože právě při ní se obnovovaly či nově vytvářely některé kontakty, vytvořil se tým připravující účast na tomto sletu – tým, který pak pracoval na svolání

Masarykův lid

ustavujícího sjezdu. V té době byla v Praze jediná jednota, která mohla působit pod názvem Sokol – jednota Praha Staré Město. Se sestrou Blaženou Šejkovou, která stála v čele této jednoty, jsme začaly připravovat nácvik na pařížský slet. Sokol Praha Staré Město neměl sokolovu, a tak jeho členové cvičili v tělocvičně v Dušní ulici, kde měl oddíl jógy k dispozici nářadovnu. V ní jsme mohli cvičit a také zde nacvičovat skladbu na pařížský slet. Skladba byla koedukovaná, ale my jsme byly jen ženy. Dostala jsem proto z Ameriky kontakt na bratra Miroslava Jandáska z Brna. Jemu jsem předala popisy skladby pro muže. V Praze tak nacvičovalo šestnáct žen a v Brně osm mužů. Zároveň se ale tímto vytvořily kontakty, které jsme v blízké budoucnosti plně zužitkovali právě při přípravě sjezdu.

kterí se chtějí připojit. Na zasedání byl přítomen i redaktor Svobodného slova, který nám nabídl, že tuto výzvu dá do novin. Tak se také stalo a krátce nato se nám začali hlásit lidé. Ze zahraničí jsme dostali kontakt na bratra Borise Uhra, kterého jsem oslovila, aby se k nám přidal. Sešlo se nás asi osm lidí, kteří se dohodli na spolupráci při obnově Sokola. Na setkání v Městské knihovně v prosinci 1989 jsme byli zvoleni jako přípravný výbor sjezdu, v lednu pak při jednání na Výstavišti jako předsednictvo. Již v Městské knihovně, ale i mimo toto jednání, se nám hlásili sokolové, někde už zakládali jednoty – většinou spontánně, ale věděli o nás, věděli, že se obnovuje ČOS a hlásili se k ní. Mezi těmi, kteří se nám ozvali, byl i bratr Ladislav Hobza, který byl krátce starostou ČOS v období roku 1968. Zavolał mi, že nám spolu s jednatelem z té do-

Závěr průvodu XIII. sletu na Staroměstském náměstí (červenec 2000).

Koncem září 1989 jsme u Proků – u mé tety, sokolky tělem a duší – připravili dopis, který jsme pak poslali známým sokolům, s výzvou, aby v případě dění, které bude předzvěstí politických změn, se sešli před sokolovny, a zároveň jsme je požádali, aby tento dopis poslali dalším, svým známým sokolům. Už 18. listopadu 1989 jsem měla řadu telefonátů ze zahraničí s dotazy, kdy začneme pracovat. Pár dní po 17. listopadu měla vysočanská jednota ZRTV výroční zasedání k 100. výročí svého založení – tedy k založení Sokola Vysočany. Společně s bratrem Jandáskem jsem se tohoto zasedání zúčastnila. V jeho průběhu jsme vystoupili s informací, že obnovujeme Sokol a dali k dispozici své adresy pro ty,

by dají prohlášení, v němž uvedou, že jsme jejich pokračovatelé a že pocházíme ze sokolských rodin a mezi námi jsou potomci popravených sokolských činovníků za druhé světové války – to jako záruku, že jsme lidé jednající v duchu sokolských tradic a navazující na činnost ČOS před jejím zrušením počátkem padesátých let i na krátké období roku 1968. A také jako záruku pro ty, kteří se hlásí či budou hlásit, že se obrátili na správné místo. Potvrdil tak jednoznačnost našeho nástupnictví. Bratr Hobza s tímto prohlášením přišel na základě zkušeností z roku 1968, kdy vedle obnovovaného Sokola vytvářel ČSTV Dobrovolnou sportovní organizaci Sokol. Toto prohlášení i to, že sled událostí byl velice rychlý, napomohlo tomu, že se

Masarykův lid

takovýmto možným pokusům rozštěpit obnovovaný Sokol předešlo. Kancelář sestry Šejkové v Sokole Staré Město se přeměnila v kancelář přípravného výboru, později jsme získali kancelář v Perucké ulici. Ještě před sjezdem se nám podařilo vydat i tři čísla Zpravodaje, začaty se nám sbíhat i první peníze – dobrovolné příspěvky do kasičky i příspěvky ze zahraničí. Ze zahraničí přicházela i materiální pomoc. Například od sokolů ze Švýcarska jsme již v prosinci dostali kopírku. Ze získaných příspěvků jsme vytiskli plakátek „Obnovujeme Sokol“, který jsme vyvěšovali na veřejnosti. Při přípravě sjezdu bratr Libor Sejk zjistil, že sjezd musí schválit také stanovy. Předtím jsme o tom příliš nepřemýšleli a chtěli jsme ho uspořádat jako další sjezd ČOS, navázat na dřívější činnost Sokola. To ale z právního hlediska nešlo, protože ČOS byla zrušena. Sjezd tak musel být ustavující a musel přijmout nové stanovy. Museli jsme je tedy vypracovat.

Samotné zahájení sjezdu nás příjemně překvapilo – Kolíňáci již při příchodu na Výstaviště hráli Kmochovy pochody, bratr Vladimír Zámiš ze Sokola Pražského připravil pamětní listy a na formátu A3 portrét prezidenta Masaryka. Sestře Zoře Dvořákové v té době vyšla její kniha o Miroslavu Tyršovi – nebyla sice ještě v distribuci, ale podařilo se nám zajistit, že ji na sjezd přivezli rovnou z tiskárny, o což se zasloužila i sestra Jana Čížková. Zahraniční sokolové, ale i někteří zástupci z obnovovaných jednot přivezli prapory. Vše „šlapalo“ až do doby, než jsme přečetli návrh stanov. Zde nastalo zbourání, proč

je v nich uvedeno krajské a okresní členění a ne členění na župy a okrsky. Většinou se ozývali starší sokolové, kteří prošli za války koncentračními tábory, nebo byli v zahraničním či domácím odboji. Nakonec se mi podařilo přesvědčit je, že zatím je situace taková, že v jednotlivých místech budeme muset jednat s krajskými a okresními úřady, navrhovaným členěním tak vzniknou pro tyto úřady partneři pro jednání. A to má i návaznost na vydávání sokoloven. Upozornila jsem také, že tento sjezd je mimořádný a je potřebné, aby stanovy byly schváleny a ČOS právně vznikla. Za rok se bude konat další sjezd, na němž budou řádné volby a projednány a přijaty další změny. Sjezd nakonec skončil šťastně – stanovy byly přijaty a zvoleno bylo rovněž Předsednictvo ČOS: starostou se stal Bořivoj Petrák, místostarostou Miroslav Jandásek, náčelníci Jana Čížková, náčelníkem Vladimír Janoušek, vzdělavatelem Boris Uher, hospodářem Libor Sejk, já jsem byla zvolena náměstkem starosty pro zahraničí, do Předsednictva byl zvolen také Jiří Fon. I po letech je třeba poděkovat a ocenit pomoc řady sester, jako například sestry Peckové, sestry Livie Novotné a mnoha dalších, které chodily pomáhat s přípravami sjezdu. Dělalý, co bylo zrovna potřeba, stále ochotné a vstřícné. Oceňuji jejich úžasnou snahu pomoci a vykonat jakoukoli práci. Všem, kteří pomáhali obnovit ČOS či jednotlivé jednoty a následně župy, patří dík a jejich obětavá a nezištná práce pro Sokol nesmí být zapomenuta

Nikdo nedělá větší chybu, než ten, kdo nedělá nic v domněnání, že to málo, co udělat může, je bezvýznamné.

/autor není znám/

Střez se, abys nepěstoval více dům nežli duši. Hleď, abys byl stavitelem stánku duševního.

Mistr Jan Hus

Nešťastným bohatstvím, v němž církev tone, zjedovatělo a otráveno je téměř všechno křesťanstvo. Psi se o kost hryžou. Vezmi kost a přestanou.

Mistr Jan Hus

Život se nepíše, život se žije.

Josef Čapek

Dvě věci na světě jsou nekonečné: vesmír a lidská hloupost.
I když s tím vesmírem si nejsem tak úplně jist.

Albert Einstein

AKTUALITY

Komentátoři a také někteří politici nás už delší dobu ubezpečují, že v české společnosti "blbá nálada" pomínula, nebo je aspoň na ústupu. Dokládají to i sníženou nezaměstnaností. Zdá se však, že se v naší společnosti na místo "blbé nálady" vyskytuje spíš obezřetnost a vyčkávání, jak se dál situace vyvine. V tomto duchu je psána i úvaha Petra Kamberského nazvaná "Nejsou lidi", kterou přetiskujeme z Lidových novin z 28. 4. 2015.

NEJSOU LIDI

Číst noviny je svým způsobem zločin na psychickém zdraví. I na dobrých zprávách (Praha má nejnižší nezaměstnanost v EU) vidíme problémy. Dodejme: problémy nevidíme samoúčelně. Vysoká míra nezaměstnanosti je devastující (26 procent v Řecku, 23,2 ve Španělsku, 18,5 v Chorvatsku), jenže příliš nízká také. Problém, který bude narůstat.

Míra nezaměstnanosti dosáhla letošního února 5,6 procenta, u mužů dokonce 4,6 procenta. Mluvíme o konci zimy (dnes bude nižší), o celé republice (nejen v Praze, ale v přilehlých regionech je citelně nižší), mluvíme o zotavující se ekonomice (za půl roku či rok bude ještě nižší). Číslo 2,5 procenta, které Eurostat přinesl o pražském regionu, je svým způsobem frustrující: ukazuje, jak veliký je v centru hlad po pracovní síle. Ještě větší problém je trvající regionální nerovnováha: ačkoli je celé Česko relativně malé, s hustou dopravní sítí a fungující veřejnou dopravou, lidé z Ústecka, odkud je to vlakem do Prahy hodinu, do metropole nemají chuť/motivaci jezdit.

Pokud se někomu zdá, že jen malujeme čerta na zeď, nechť se zamyslí nad právě probíhající kampaní svazu průmyslu, který

všemi možnými i nemožnými kanály propaguje technické vzdělávání. To ze strany průmyslu není žádná ideologie, ale pragmatický boj o dostatek pracovní síly. Už před lety začala Škoda Auto svázet zaměstnance autobusy z dálky – a její personalisté si dobře uvědomují, že situace se bude zhoršovat.

V roce 1974 se narodilo více než 194 tisíc dětí (dnešních čtyřicátníků), zato v desetiletí 1995–2004 zhruba polovina.

Tedy: na pracovní trh nastupují těžce nedostatkové ročníky. Rektor Masarykovy univerzity Mikuláš Bek varuje, jak moc jsou již dnes špičkoví profesionálové lákáni z jiných zemí („Chcete-li udržet dobrého profesora, musíte mu dát sto tisíc.“) a hlavní ekonom Unicreditbank Pavel Sobišek píše:

„Aby letos dosáhla ekonomika předpokládaného růstu o 2,5 procenta, musí zvýšit počet zaměstnaných osob o (řekněme) jedno procento. Má-li být růst vyšší, bude muset přibýt zaměstnaných osob ještě výrazněji. Najdou se?“ Ještě stále máte z nízké nezaměstnanosti radost?

Petr Kamberský

Mladá vysokoškolská studentka Andrea Teissigová, spolupracovnice redakční rady Masarykova lidu, se s obavami zamýšlí nad budoucností života na naší planetě.

SEN NEBO REALITA?

Ráno se probudíme a mezi prvními věcmi, které běžně děláme, je čtení novin – v internetové či tištěné podobě.

Jestlipak si ještě vybavíme ráno, kdy jsme se nedočetli o žádných katastrofách, korupčních aférách, střelbě na veřejnosti nebo o nějakém teroristickém útoku? Já si bohužel nevzpomínám. Proto se ptám: Je to sen, nebo realita? Vážně žijeme ve světě, kde běžnou skutečností je zabíjení nevinných lidí, podplácených vlivných podnikatelů, politiků, a počínající válka na východ od nás?

Snažila jsem se sama sebe přesvědčit, že je to jen zlý sen, a já se probudím, přečtu si noviny a na titulní straně bude například napsáno DÁLNIČE BYLA DOSTAVĚNA V ŘÁDNÉM TERMÍNU A BEZ NADBYTEČNÝCH VÝDAJŮ.

Nepřesvědčila jsem se. Z toho snu se totiž neprobudím, protože je to realita, skutečnost dnešního světa.

Dokážeme ji změnit?

Přijde jednou někdo, za vším udělá tečku a řekne: Už to bylo dost, pojďme se dohodnout a nechme všeho násilí a podplácení!

Jsem asi naivní, ale nejsme takoví všichni? Žijeme na jedné planetě, která je celá jen naše, tak proč si ji ničíme, proč se snažíme bourat to, co vybudovali naši předci, naši prarodiče, rodiče?

Nesouhlasíme s násilím, ale nesnažíme se ho potlačit; nesouhlasíme s vládou, ale volit nechodíme, protože to prý stejně nemá cenu!

Má tedy v dnešním světě vůbec něco cenu?!

V listopadu minulého roku uveřejnil Islámský stát ceník žen na trhu: nejvíc se platí za dívky pod 9 roků: 3 700 korun; posuzuje se barva očí, vlasů, a když je „nevyhovující“, cena klesá.

Připomíná mi to dobu druhé světové války, kdy se lidé také třídili dle barvy očí a vlasů...

Děším se toho, že se plíživým krokem vrací do některých koutů světa kruté praktiky, které zná má generace jen z historických záznamů a svědectví.

Budu stát jednou před někým, kdo určí mou „cenu“?

Andrea Teissigová

ZE VZPOMÍNEK PAMĚTNÍKŮ

Letošní 70. výročí konce druhé světové války připomínáme otištěním kapitoly Hradec Králové: osvobození, nebo „osvobození“ z knihy Ing. Pavla Filky „Za minutu dvanáct“. Závěr války prožíval autor v Hradci Králové jako dvanáctiletý chlapec.

Otázkou okupace, obsazení a osvobození se zabývá i ve svém článku v Lidových novinách z 24. 4. 2015, který rovněž otiskujeme jako doplnění k jeho hradecké vzpomínce.

HRADEC KRÁLOVÉ: OSVOBOZENÍ NEBO “OSVOBOZENÍ”?

Autor jedné dobré české knížky o konci války v Hradci Králové (byl to tuším Zdeněk Doubek), musel napsat, aby nikoho neurazil: Východní Čechy osvobodila Rudá armáda a nijak to nehodláme zpochybňovat.

Toto tvrzení dětem i dospělým čtyřicet let vtoukala všemi směry do hlav propaganda, podobně jako heslo „Naším atomem za mír!“ podél státní silnice u Bytízu. Není divu, že to mnohým pevně utkvělo v paměti, podobně jako Archimedův zákon a Pythagorova věta. Věčné pravdy, o kterých se nediskutuje.

Domnívám se, že jsem to klišé v předchozím textu aspoň zčásti zpochybnil. Zdeněk Doubek píše:

Ještě ten den opustila město německá posádka od Ippenů, závod převzal Revoluční národní výbor. Prostřednictvím hlídek se začalo soustavně odzbrojovat německé vojsko na silnici od Jaroměř. Získávala se hlavně auta a zdravotnický materiál pro Prahu. Odpoledne Němci vystěhovali lazarety. Těžce zranění byli vyneseni před budovy a ponechání na nosítkách svému osudu. Před tím jim ale odcházející vojáci dali pistole a ruční granáty. Červený kříž, české zdravotní sestry a lékaři se o těžce zraněné Němce postarali; mnozí vojáci jim tak vděčili za svůj život. I když, jak to bývá, nastaly rovněž situace až tragikomické. Pár jedinců se rozhodlo být za hrdiny, ale stáli v blbě chvíli na blbém místě... Pár jedinců se naopak hrdinsky skutečně zachovalo. Byly oběti zcela zbytečné, byli skuteční hrdinové, byli... Čas už vše poněkud srovnal.

Většina německé armády, nacházející se v městě Hradec Králové, poslušná rozkazu svého tehdejšího velitele admirála Dönitze, složila 8. května zbraně v Žižkovských kasárnách československého 104. dělostřeleckého pluku na Komenského ulici v centru města.

Přesná historická skutečnost osvobození je ale jiná, než se 41 let vtoukalo lidem do hlavy. Jako vůbec první sovětsí vojáci dorazili do města na motocyklu zbloudilí průzkumníci seržant Kuroščepov a svobodník Solomatin údajně 9. nebo 10. května, čili až po kapitulaci. Okolím města se pak další dny, samozřejmě již bez boje, začaly spěšně přesouvat sovětské jednotky na západ směrem k demarkační linii v západních Čechách a podobně později jiné jednotky Rudé armády od Žamberka rovněž na západ. Tyto jednotky měly za úkol obejít Prahu a co nejdříve dosáhnout

demarkační linie. První sovětská armádní jednotka vstoupila do města Hradce Králové dne 12. května v podvečer, čili čtyři dny po podpisu bezpodmínečné kapitulace německých armád.

Tehdy mi to tak nepřišlo, ale dnes se musím ptát: proč vlastně Rudá armáda dodatečně obsadila zbytek Moravy a Čechy až k americké demarkační linii, když už bylo po válce, němečtí vojáci buď uprchli do zajetí k Američanům, nebo zůstali na místě a vzdali se a byli coby zajatci československé armády bezpečně umístěni v kasárnách, tak jako v Hradci Králové?

Léta opakované tvrzení, že Rudá armáda osvobodila Hradec Králové, se tedy nezakládá na pravdě. Už nebylo ko-ho osvobozovat, protože tam německé posádky kapitulovaly a město i okolní obce se tedy osvobodily samy.

Krátce po válce to ale někteří čeští činitelé museli popřít a všechny doklady o dohodách s německými veliteli zničit, jak to též učinil Revoluční národní výbor Hradce Králové, aby zachránili svobodu nebo i život svých členů.

Ti, kdo ty doklady nezničili v oprávněném přesvědčení, že plnili svou vojenskou přísahu, jako třeba generál Kutlvašr, na to později zle doplatili. Můj otec, který by asi po komunistickém puči v únoru 1948 dopadl stejně jako jeho „bráška“ Kutlvašr, se toho naštěstí nedomníval.

Byla tedy vytvořena legenda. Hradec údajně osvobodila v květnových dnech roku 1945 sovětská Rudá armáda, konkrétně to měla být 60. Armáda Gordějeva a 106. Střelecký sbor generálmožara Iljinycha. Jedno náměstí bylo přejmenováno na Náměstí Osvoboditelů, a aby ta legenda měla váhu aspoň třiceti tun, byl na podstavec vytažen jeden z tanků T-34 číslo 559, dar to Rudé armády, který s frontovými jednotkami Rudé armády dorazil po dlouhé bojové cestě až do Hradce Králové, ovšem až dva týdny po kapitulaci Německa...

Podle toho pomníku to několik desítek let vypadalo tak, že o Hradec Králové proběhla tanková bitva. Ještě nedávno měl ten tank řadu obhájců.

Za uplynulých sedmdesát let se už na mnohé zapomnělo.

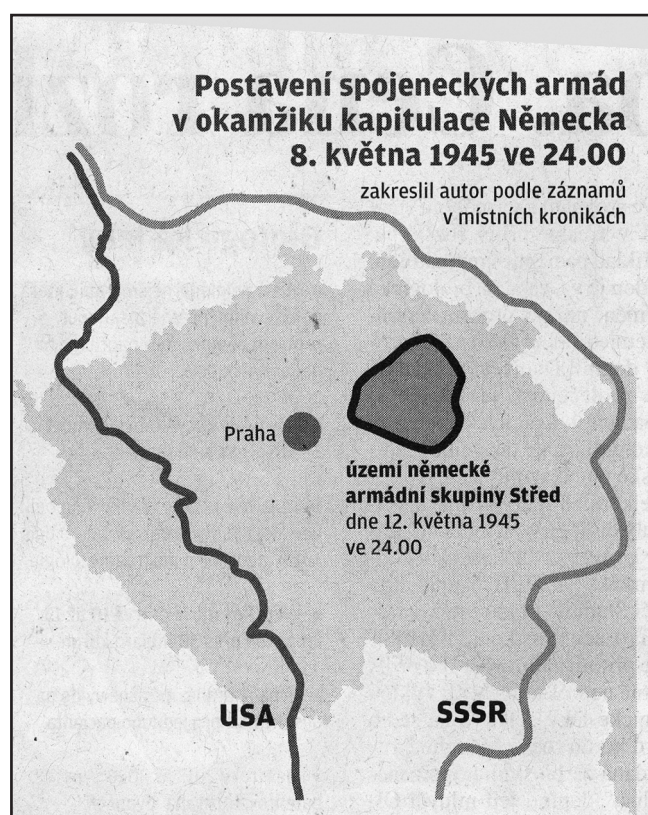
Pavel Filka

OKUPACE, OBSAZENÍ, OSVOBOZENÍ?

Rudá armáda osvobodila tolik území co Američané. Na dvou třetinách převzali moc Češi

Jako pamětník května 1945 (bylo mi 12 let) si se zájmem pročítám přílohu LN o průběhu osvobození. Z osobních důvodů jsem před časem věnoval dva roky studiu dokladů o tomto období v archivech. S překvapením stále často zjišťuji, jak hluboko se do paměti lidí – i historiků – vryly klamy a dezinformace, vtoukané 40 let lidem do hlav. Týká se to mnoha lidí od učitelů dějepisu až po profesionální historiky, kteří rok 1945 nezažili.

Bohužel, což jsem nečekal, k jisté deformaci skutečnosti došlo i v jinak zajímavé publikaci Akademický atlas českých dějin (Semotánová, Cajthaml a kol., Academia 2014), na které je založena i příloha Lidových novin.

Jakou část České republiky osvobodily armády a jakou samospráva

armáda	podíl území	plocha
Západní spojenci	17%	13 407 km ²
Rudá armáda	17%	13 407 km ²
Čs. armáda a civilní správa	66%	52 052 km ²
celkem	100%	78 867 km ²

Čeští ozbrojenci a samospráva

To zásadní: v mapách publikovaných v příloze jsou některé údaje matoucí a chybí ta nejdůležitější mapa, tj. li-

nie postavení armád v okamžiku sjednané kapitulace o půlnoci z 8. na 9. květen 1945. V roce 2009 jsem se na základě sovětských vojenských map pokusil tuto mapu sestavit a pomocí planimetrie zjistit, jakou část nynějšího území ČR osvobodila ta která armáda. Výsledek je uveden na grafech, které jsou součástí ilustrace. Do osvobozeného území se nepočítá dočasný pobyt průzkumných nebo parlamentářských jednotek, které se pak vrátily za svou bojovou linii. To se týká jak Rudé armády (například místa ve východních Čechách), tak armády americké (cesta 7. a 8. května do Velichovek a zpět).

Co z toho mezi jiným vyplývá: naší vlastí je nyní pouze Česká republika, ať se nám to líbí, nebo ne. Dvě třetiny našeho současného území osvobodily naše postupně se ozbrojující národní síly, armáda, policie, četnictvo ve spolupráci s místní samosprávou, tehdy nazývanou revolučními (v té době to znamenalo protinacistickými) národními výbory. Tyto orgány převzaly moc od německého wehrmachtu všude tam, kde 8. května 1945 ve 24 hodin nebyla některá ze spojeneckých armád. Konaly podle práva, protože většina velitelů wehrmachtu uvnitř dosud obsazeného území se podle německé tradice snažila k termínu kapitulace předat moc, zbraně a správu oficiálně místním orgánům. Kde k tomu došlo písemně, byly pak dokumenty často z pudu sebezáchovy zničeny, protože Stalin neuznával kapitulace, kterých se neúčastnila Rudá armáda, i když na místě ještě řadu dní nebyla přítomna. Někteří čeští představitelé, kteří se snažili uchránit občany a majetek před chaosem, jako generál Kutlvašr a řada dalších, si to těžce odpykali.

Co český školák neví

Samostatnou (dosud nezodpovězenou) otázkou pro historiky je to, jakým vlastně aktem bylo postupné obsazení prostoru mezi bojovou linií o půlnoci z 8. května a demarkační linií se západními spojenci, jejíž poslední bodu dosáhla RA až 24. května 1945. To jsou ty dvě třetiny českého území, o kterých se vede spor, zda to byla okupace, obsazení, nebo osvobození (již osvobozeného) území. Je zřejmé, že košická vláda k tomu musela dát pod nátlakem souhlas. Jak by to proběhlo bez Stalinova diktátu? Odpověď je jednoduchá. Pokud se tím některý historik odváží zabývat, ať si přečte historii osvobození Norska, až na poválečný vývoj velmi podobnou naší.

Závěr je jasný. Rudá armáda včetně rumunských divizí osvobodila bojem přesně stejných 17 procent našeho území jako armáda USA. Na většině, čili dvou třetinách území dnešní České republiky, moc převzaly naše vlastní orgány. Který český školák tohle ví? Podle mých zjištění žádný.

Pavel Filka

Masarykův lid

3 ARCHIV

Otiskujeme archivní doklad z činnosti StB krátce po únoru 1948, kdy se mnozí naši občané snažili dostat do zahraničí, nakonec však neodešli, ale nevědomky se stali součástí kontrolní sítě, kterou StB začala budovat, aby její pomocí zachytila pokusy o útěk, různé ilegální organizace a protistátní činnost.

- 2 -

Dále je zde ta okolnost, že drobné ilegální skupiny, nebo i větší skupiny bez spojení do zahraničí hledají spojení ven, jednak proto, aby o nich venku věděly a jejich zásluhu byly venku zaznamenány, ale hlavně proto, aby odtud dostávaly pokyny pro svou práci a byly ve své činnosti řízeny, protože tyto lidi mnohdy vytvoří organizaci a neví, co mají podnikati a myslí si, že nejlepší činností je teror a diverse. Když našli spojení na agenty pověřené touto činností, byli by jejich výbornými spolupracovníky, a dali by jim mnohdy k dispozici vyzbrojenou skupinu odhodlanou k jakémukoli činnosti. Tím, že spojení na takové lidi navázali naši orgánové, převádí se chuti těchto lidí na neškodné pole zpravodajské práce, pro nás mnohdy velmi prospěšné. Tito lidé se při tom podřídí naší vojenské kázi a disciplíně, je jim přísně nařízeno, že nesmí žádné teroristické a podobné činy dělati, protože to jest zahraničním zakázáno a kdyby se přes to nějakého podobného činu dopustili, vystavují se nebezpečí, že budou "po osvobození" postaveni před soud. Tímto způsobem se našim orgánům podařilo již mnoho lidí odvrátit od teroristické činnosti. Dále jsou tyto lidi povinni hlásiti to, kdyby na ně navazoval spojení někdo jiný, buď skupina nebo agent a nesmějí se s nikým slučovat bez vědomí orgána, ani podnikati jakýkoliv čin bez souhlasu orgána a při tom hlásiti všechny rušivé činy z dosahu svých možností, mnohdy i se jmény pachatelů. Protože tyto lidi věří, že naši orgánové dostávají pokyny ze zahraničí, věří a chovají se podle těchto pokynů.

Podle potřeby fingují naši orgánové také to, že mají možnost prováděti ilegální převody osob do zahraničí a tím vytváří předpoklady pro to, když někdo, kdo jest ve spojení s členy kontrolní sítě a nebo se na některého člena kontrolní sítě obrátí s tím, že chce uprchnouti do zahraničí a velmi často jsou to lidé, kteří se ukrývají před zatčením a nebo cizí agenti, jest orgánům hlášen a ve většině případů dle pokynů předán a orgán s ním potom naloží podle potřeby, jak již se několikrát stalo. Na tyto lidi by se z pravidla agenturně vůbec nepřišlo, protože naši orgánové v praxi narezili často na lidi, kteří se ukrývali rok i déle, aniž by o těchto byla získána nějaká zpráva agenturní, přesto, že tyto lidé byli vyhlášeni ve věstníku kriminální služby a bylo po nich pátráno. V případě, že by tyto lidi navázali spojení na osoby zabývající se převáděním osob do zahraničí, dostali by se ven a protože jsou to lidé, kteří jsou rozhodnuti bojovati proti našemu zřízení, dá se předpokládati, že by se sem po čase vrátili jako agenti.

Systematika práce v kontrolní síti.

Činnost kontrolní sítě byla zahájena tím způsobem v roce 1948, že agenturní spolupracovníci přišli se zprávami, že jejich známí chtějí uprchnouti do zahraničí a za tím účelem hledají vhodné spojení. Na základě tohoto sdělení a za pomoci agentů se postupem doby napojili naši orgánové na tyto lidi, kteří se po krátkém styku rozhodli zůstat v Československu a protože tyto lidé byli vesměs zapojeni v nějaké protistátní činnosti, spolupracovali naši orgánové s nimi dále a tak postupně vytvářeli tak zv. kontrolní síť.

Naši orgánové vystupují ve styku s protistátními živly individuálně, buď jako spojky neznámé ilegální organizace, nebo jako neznámí ilegální pracovníci, nebo jako reprezentanti vojenské organizace a nebo také jako lidé, kteří potřebují pomoc a podporu. Při tom orgánové nikdy neoznávají blíže své spojení, nezdělují na koho je mají a tím dosahují toho, že nevyvolávají u členů kontrolní sítě domněnku, jako by zde nerušeně pracovala ilegální organizace. Naši orgánové zachovávají při tom velmi přísně všechna pravidla dokonalé konspirace, protože v některých případech se snaží ilegální pracovníci zjistiti, s kým se vlastně stykají. Orgánové proto používají konspiračních vozidel s krycími čísly, při tom vozidel používají s veškerou opatrností, jejich kancelář se nachází mimo budovu krajského velitelství, kam dochází jen v nejnútnejších případech.

Členové kontrolní sítě fungují jako kvalitní, nevědomí agenti, kteří naše orgány napojují zásadně na stávající ilegální organizace, nebo na jednotlivce protistátně pracující, z kterých se buď podle povahy jejich práce a nebo podle jejich možností kontrolní síť rozšiřuje a nebo se tyto lidé realisuji. Při tom podle potřeby orgánové fungují radiotelegrafické spojení se zahraničím, odkud dostávají pokyny ve své práci a tím, že někdy před členy kontrolní sítě provádějí fingované vysílání, upevňují si důvěru a tím, že fungují to, že jsou řízeni zahraničím, získávají vážnost mezi ilegálními pracovníky, protože tyto denně poslouchají zahraniční rozhlas a jsou přesvědčeni, že všechno to, co přichází ze západu, jest dobré a správné.

Masarykův lid

- 4 -

a jinak by byli v písemném spojení s orgány. Tuto síť by bylo nutné dobře vybudovat dle směrnic zpravodajské práce a skládala by se hlavně z lidí, kteří žijí na samotách (mlýnáři, lesníci a pod.) a u nich se dá předpokládat, že se na ně obrátí lidé ilegálně žijící a nebo agenti. Jsme přesvědčeni o tom, že toto se předvídati dá a dle vyvíjející situace se dá předpokládat, že tyto lidé budou v kursu a záleží na tom, jak nám praxe ukáže, kdo dřív přijde. Bez vybudování preventivní kontrolní sítě získali naši orgánové informace o úkrytech asi 10 lidí, kteří žijí ilegálně a které nemáme dosud možnost realizovat, protože v některých případech nevíme ani přesně, kde se ukrývají. Toto číslo jest přirozeně mnohem větší a dá se předpokládat, že bude stále stoupat. Agenturní práci jest v celku nemožné se na tyto lidi dostat.

Další činností, kterou se kontrolní síť zabývá, jest odzbrojování ilegálních pracovníků a organizací, protože ti to jsou mnohdy velmi dobře vyzbrojeni všemi druhy lehkých zbraní a naše kontrolní síť se zaměřuje také k tomu, aby jim tyto zbraně zpravodajsky odebrala a když to jinak nejde, nahradila zbraně nebezpečné, méně nebezpečnými. Totéž se děje i s výbušninami, výslacními stanicemi a pod. Tímto způsobem bylo již získáno značné množství výzbroje.

Kontrolní síť může velmi dobře pracovat také pro sektor 3, kde z oboru hospodářského zpravodajství může přinášeti cenné a hlavně pravdivé zprávy o charakteristikách zaměstnanců, o způsobu provádění sabotáží a pod.

Kontrolní síť může pracovat i pro sektor 1, protože někdy přichází ve styk s agenty cizí moc. Kontrolní síť by mohla velmi dobře pomáhati při získávání agentů a dohládati typy agentů, případně i s vázacími návrhy.

Zásahem orgánů jest jim v tomto zabráněno a jsou zlikvidováni. K tomu je někdy zapotřebí vysoké a někdy i dlouhou dobu trvající zpravodajské hry.

Pokud se jedná o lidi žijící legálně, podařilo se až doposud vždy tyto přemluvit k tomu, aby zůstali na území republiky a do zahraničí neodcházel. Jednalo-li se o lidi, kteří žili ilegálně, byli ti to z pravidla převezeni do našich úkrytů, které jsou u členů kontrolní sítě, tam byli zpracováni podle našich potřeb, buď byli ponecháni v úkrytech až do úplného zpravodajského vyřízení, nebo byla připravena jejich realisace. Tímto způsobem se dá realizace velmi dobře připravit a bylo realizováno tímto způsobem již mnoho nebezpečných, dobře ozbrojených ilegálních pracovníků a nikdy se jim nepodařilo použít zbraně. Při vyhledávání takových úkrytů narazili často naši orgánové na lidi, u kterých se právě někdo ukrýval a nebo, kteří poskytovali úkryty již dříve (na př. Banderovcům a pod.).

Někdy, zvláště vůči dobře vybudovaným ilegálním organizacím jest nutno vystupovat jako zástupci vojenské organizace, protože z praxe jsme zjistili, že k vojákům jest mnohem větší důvěra mezi ilegálními pracovníky, dále, že mezi stoupenci různých politických stran jsou značné rozpory i v otázkách protistátní činnosti a stoupenci jedné strany nechtějí někdy spolupracovat s lidmi jiné, ho politického smýšlení. U vojenské organizace jest toto vyloučeno, protože tato jest nepolitická a jen čistě odborná. Tohoto triku se používá převážnou většinou jen u osob, které je potřeba v brzké době realizovat.

Činností v kontrolní síti se dále běžně odhalují nepřátelé avšak příslušníků SNB, protože mnozí členové kontrolní sítě orgánům hlásí, že jsou často varováni od přísl. SNB, nebo různé informování a nebo mnohdy hledají tyto nějaké spojení, aby mohli ilegálně pracovat a v některých případech naši orgánové zjistili, že tyto aktivně podporují protistátní živly. Tyto okolnosti by se daly agenturní cestou těžko zjistiti.

Praxe dále ukázala, že mnohdy tam, kam není možno agenturně proniknouti, lze se za pomoci kontrolní sítě celkem dobře dostat i a získavati tak cenné zprávy.

Dále jsou vytvořeny předpoklady pro vybudování tak zvaného *p r e v e n t i v n í* kontrolní sítě, která by byla vytvořena z lidí místně protistátně pracujících, kteří mají dobré státně bezpečnostní možnosti. Tito lidé by byli navštěvováni čas od času

KNIZY, KTERÉ NÁS ZAJÍMAJÍ

KLÍČ K ČESKÝM HŘBITOVŮM

Petr Kovařík, Blanka Frajerová (Mladá fronta, Praha 1993)

Otevřel jsem tu knihu na stránce čtyřicet osm a do očí mi padl text „všimnout si lze pylonu na náhrobku hraběte Barclaye de Tolly, jenž byl roku 1813 raněn v bitvě u Chlumce a zemřel ve slánském lazaretu“. I když je hned poblíž také zmínka o významném rodu Štechů, zaujal mě především onen hrabě. Nikoli proto, že jde o šlechtice. Velmi dobře si ale pamatuji, jak mě v mládí okouzlovalo toto jméno a jeho nositel při četbě proslulého románu Lva Nikolajeviče Tolstého Vojna a mír. Znělo v řadě Kutuzovových velitelů tak vzrušivě cizorodě, vzdáleně, a jak se mi tehdy zdálo, tajemně a vznešeně. A jaké bylo moje překvapení, když jsem zjistil, že na slánském hřbitově je pohřben muž stejného jména, který zemřel v bitvě u Chlumce a ve slánském lazaretu v bývalém klášteře ho zastihla smrt v roce 1813. Už proto ten můj velký údiv, že jsem z ruských dějin věděl, že polní maršál téhož jména byl ještě v roce 1815(!) v čele ruských vojsk ve Francii a zemřel v roce 1818(!). Mají tedy autoři ve své publikaci chybu?

Začal jsem tedy pátrat, který z rodu de Tolly byl ve Slaném pohřben. I tak mě pořád pronásledovala myšlenka, kam až se příslušník významného šlechtického rodu původem ze Skotska dostal, kde jeho život skončil. Měla jeho smrt nějaký smysl?

Z údajů slánských materiálů o osobnostech pochovaných na hřbitově jsem poznal, že jeden z rodu de Tolly byl skutečně ve Slaném pohřben. Byl s y n o v c e m polního maršála Barclaye de Tolly.

Proč zrovna takový začátek poznámek o knize zmíněných autorů? Přiznávám se, že jsem ji prolistoval a nakonec podrobně přečetl několikrát, a to nikoli jen z důvodu, že o ní chci psát, ale pro její půvab a lahodnost. Opravdu. A pro její vábíci výzvy, abych ji otevíral znovu a znovu. Její přitažlivosti jsem podlehl a myslím, že vnímavý a poznáníchtivý Čech jí bude okouzlen podobně jako já. Stačil jeden hluboce vpečetěný poznatek z mládí, z četby díla, velkého díla o lidských osudech, o láskách a jejich zmaru, o lidech vrhaných do války s Napoleonem a byl jsem skoro zajatcem malebné a obdivuhodné knihy věnované místům, kam už chodíme především zavzpomínat. Pro náhodný dotek vzpomínky z mládí, dotek prožitých životních prožitků, rozvlnění minulosti, zčeření hladiny životních zkušeností, smutků i lásek...

Pojem f u n e r á l n í kultura, objektivisticky chladný, se tu proměňuje v dílo, které těší, které životy lidí zde pochovaných znásobuje, dotváří celou jejich životní cestu, směřování, rozklenutý oblouk života. Zde netruchlíme, tady se obdivujeme.

K o m p o z i c e knihy je ve shodě s cílem, kterého chtěli autoři dosáhnout: vybavit svou knihu tak, aby čtenáře, přestože jde o d í l o – p r ů v o d c e, silně zaujala, přitáhla, naplnila ho dojmy, obdivem k osobnostem, které již odešly, jejichž odkazy přesto zůstávají živé. Můžete mi věřit, že obsahem knihy pronikáme do její duše, vyvolává v nás obdiv a často i okouzlení. Přesvědčuje, že hřbitov není jen místem smutku, kde nám zbývá jen truchlení z věčného rozsudku smrti pro každého, ale naopak i místem kulturního, literárního, filozofického zahloubání, architektonického tvoření a z něho rostoucího potěšení. Autoři ke své látce přistupují se zvýšenou vnímavostí. Proto čtenář, byť je na hřbitově, prožívá mnoho příběhů života, krásných, obdivuhodných, radostných i tragických. Nikoli nostalgii ze smrti, ale poklona životu a tvořivosti.

Svou knihu rozvrhli autoři do tří úvodních kapitol: Předmluva, Židovské hřbitovy – velmi zasvěcený obsáhlý pohled na židovské hřbitovy u nás, po této kapitole pak přehled, který v takové knize nemůže chybět: Oběti válek. Naše země byla přece místem, kde proběhly významné a tragické války a bitvy.

Čteme o národním hřbitově v Terezíně, v Lidicích, o mohyle v Tachově, památníku vypálené obce Ležáky, o padlých příslušnících různých armád, o deportovaných židech, o pomnících pochodů smrti, obětech transportu smrti, o hřbitovech spjatých s první světovou válkou (Josefov, Písek, Náchod, Chlumec – o napoleonských válkách, o husitských bitvách u Domažlic, u Lipan aj.)

Pak už se dostáváme k oddílu čtvrtému, k n e j b o h a t š í části publikace. Provází nás po všech českých krajích, začíná ve Středočeském a končí v kraji Vysočina.

Nejde nikde jen o b e d e k r v tradičním pojetí. Klíč je knihou o historii, kultuře, aristokracii, také ale i o tvorbě významných osobností spjatou se směřováním umělců, kteří vytvářeli náhrobky a hrobky vysoké kulturní ceny, také informuje o jejich současném stavu, někdy chátrajícím. Uvádí souvislosti genealogické, heraldické, kulturně-historické. Kniha je bohatě vypravena množstvím dokonalých fotografií, vytištěna na krásném papíře. Dá se říci, že jde o publikaci mimořádné hodnoty knižní kultury, zajímavé a živým jazykem napsanou. Je dílem o životních cestách, je dílem, které přímo vyzývá k návštěvě hřbitovů jednotlivých krajů a které nepřímo doplňuje naše znalosti o směřování, jimiž se ubíraly životy jednotlivých osobností, velké, vznešené, někdy neutěšené, zato však nezapomenutelné.

Po všech stránkách jde o dílo mimořádné, líbezná a lahodná, dovoluji si toto hodnocení.

Masarykův lid

Cennou součástí knihy jsou vybrané, poutavě rozvedené příběhy mimořádných osobností pohřbených na hřbitovech jednotlivých krajů.

V souvislosti se jménem vybraných proslulých osobností čteme nejen o jejich hrobce, ale také o jejich působení, o jejich životních příbězích, rozrůstají se do rozsáhlých kapitol s bohatou faktografickou vybaveností. Mají i své vzrušující a obsah vystihující názvy. Posuďte sami, co vám poví Středočeský kraj: Posmrtné osudy Valdštejnovy (hrobka Mnichovo Hradiště), Odchod podle antického filozofa (o J. J. Rybovi a jeho sebevraždě v Rožmitále), Ani králové nemají pohřeb tak slavný (František Palacký, Lobkovice), Hrob Masarykův jako dějinné memento (Lány), zajímavý příběh Básník pohřbený na gymnáziu (J. S. Machar, Brandýs nad Labem), Dva hroby Sidonie Nádherné (Vrchotovy Janovice), Umělec mezi mystikou a komunismem (fotograf Fr. Drtikol, Příbram).

Plzeňský kraj připomíná: O zvonečku nápočivým (Josef Kajetán Tyl, Plzeň), Trpký osud spisovatele strašidelných románů (Christian Spiess, Bezděkov), Metternichové si v Plasích koupili kostel, Štědrý odkaz chodského faráře (J. Š. Baar, Klenčí pod Čerchovem), Pověst a pravda o smrti vězně na hradu Loket (Jiří Popel z Lobkovic), Kosti Mozartova syna spočívají v Čechách (Karlovy Vary), Komu patřil relikviář svatého Maura (Beaufort-Spontinové, Bečov nad Teplou), Filozof zavražděný v lázních (Theodor Lessing, Mariánské Lázně).

Budeme-li cestovat po Ústeckém kraji, přečteme si Pátrání po hrobě Giacoma Casanovy (Duchcov), dojemný příběh lásky přinese vyprávění Hrobka Ulriky uchovává i Goetheho tajemství (Ulrika von Levetzow, Třebívlice), Příběh zchudlého mecenáše umění (vypravuje o Augustu Švagrovském – Roudnice nad Labem).

Své kulturní znalosti obohatíme cestami po Libereckém kraji: Zpřítomní se nám zapadlý vlastenec Věnceslav Metelka (Paseky nad Jizerou), Ztracený popel Antala Staška (Semily, urna nikdy nenalezena, překvapivě zjištění pro mnohé). Rád jsem četl psychologická díla Jaroslava Havlíčka. O něm vypravuje příběh Jaroslav Havlíček se vrátil do Jilemnice, vzpomenout na tvorbu Jarmily Glazarové můžeme na zámeckém malém hřbitůvku Malá Skála.

V Královéhradeckém kraji je zakotveno vypravování Jak se Alois Jirásek vracel (o cestě pohřebního konduktu do Hronova). Velké dílo krátkého a smutného života Bohumila Kubišty (Hradec Králové), Zmařený rozlet swingového krále (o R. A. Dvorském a jeho těžkém životě za totality, Dvůr Králové).

Pardubickému kraji jsou věnovány biografie Aviatik Jan Kašpar navždy přistál v Pardubicích (hřbitov tam), Pak snadný návrat do kraje studánek (Bohuslav Martinů v Poličce), posléze Rodinná paměť malého hřbitůvku (Kozlov, Ela Švabinská a rodina Vejrychova). Podle koho napsal Alois Jirásek F. L. Věka (Letohrad, symbolický hrob F. L. Věka).

V kraji Vysočina si přečteme čtyřstránkové vzpomínání Jediná láska dcery národa a tajemství Havlíčkova zápisníku, Hrob Antonína Sovy není na hřbitově (v Sovově parku na okraji Pacova). Poslední zajímavé vyprávění o umělci pohřbeném v Krucemburku (Křížové) nám prozradí vyprávění Jak Zrzavý chtěl vidět na kostel.

Mohu s dobrým svědomím o této knize napsat, že je výjimečným průvodcem po funerální kultuře, po dílech spjatých se sochařskou a architektonickou úpravou hrobek a hrobů, zároveň také pramenem poznání o významných postavách odpočívajících na hřbitovech celé republiky. Shromážděny jsou poznatky o okolnostech jejich života, jejich tvorby, práce a jejich významu. Napsány jako barvitě příběhy. Jsou tedy povýšením námětu do roviny literární, proto se kniha stala nejen zajímavým průvodcem, ale i dílem tvůrčím. Hledá svůj nový styl ve zvoleném žánru: zpřítomnění cizího života a smrti v překvapivě poutavě napsaných příbězích. Vlastní zkušenost autorů, jejich podrobné cesty po českých hřbitovech, dokonalá znalost věci, bohatá erudice, to byla živá voda díla. Překlenuje celou plochu životů, o nichž vypravuje. V mnohých je plno hořké ironie, také i kritického hodnocení. Bohaté medailony o mnoha vynikajících osobnostech, přesně promyšlená kompozice. V tom je vysoká hodnota posuzované knihy.

Cenu Miroslava Ivanova, již byla oceněna, si plně zasluhuje.

Jaromír Adlt

NAD KNIHOU BEZ TEBE NEODEJDU

O vánočních svátcích jsem otevřela novou netrpělivě očekávanou knihu Zory Dvořákové „Bez tebe neodejdu“ a dramatický začátek mě natolik vtáhl do příběhu, že jsem ji odložila až po několika hodinách se závěrečnou tečkou doslovu.

Oceňovala jsem umné skloubení epizod do románového celku, potvrzení autentičnosti odkazy k dobovým událostem či nápaditým časovým členěním kapitol. Vychutnávala jsem pasáže prostoupené kumštýřským cítěním a vnímáním prostoru, barevnosti a tvarů i občasné nahlédnutí do světa dalších zákoutí krásného umění. Volba reprodukcí jako dotvoření textu byla výborným řešením, i když zpočátku jsem zalitovala černobílé podoby, ale vzápětí mi bylo zřejmé, jak citlivě odpovídají celkovému ladění.

Potěšila mě autorčina krásná čeština a kultivovanost projevů, dnes tak vzácné i ve světě literatury a kultury vůbec, ale

tady by bylo chválit nadbytečné, to je autorce bytostně vlastní.

Příběh plný životních peripetií byl pro mne poutavý zvláště prolínáním reálného prožitku a souběžně nadhledu až odstupu od okamžitého dění. Vnitřní život na pozadí dobových událostí, tápání a hledání v nepřízni doby, srážky s lidskou lhostejností, omezeností, zlobou i nepochopením, citové zraňování a osamělost, to vše vytváří na první pohled obraz šedé pochmurnosti, smutku a takřka bezvýchodnosti. Ale životní síla hlavní postavy, mládí, silné emoce a jejich zvládnutí racionality a kritičnosti, urputnost v cestě za vysněným cílem a hlavně věrnost vštípeným ideálům a sobě samé, to je působivá protiváha k tragičnosti jako velký přínos této knihy a podle mě její hlavní poslání pro čtenáře nejen dnešního.

Marie Jirátková

JAZYKOVÝ SLOUPEK

O VĚTŠINÁCH RŮZNÝCH I HRŮZNÝCH

Jsou-li dvě kapsy naplněny stejně, je mezi nimi rovnost, parita, je to zkratka fifty fifty. Hádat se mohou jen optimisté s pesimisty, zda je jedna kapsa poloprázdná či poloplná. Jakmile je v kapse jedné víc než ve druhé, je v ní většina, tj. víc než polovina. Ta ovšem může mít v naší politické hantýrce různou míru. Bez výjimky musí být slovo většina opatřeno přívlastkem. Příkladem buďtež třeba adjektiva významná či výrazná. Míra výraznosti či významnosti je velmi subjektivní, záleží na tom, jak většinu vnímá pisatel nebo jakou její míru se snaží vnutit čtenáři či posluchači.

Nejčastější užívání pojmu většina pravděpodobně postřehneme při hodnocení výsledků jakéhokoli hlasování. Jestliže má vítěz o pouhých pár procent víc, nejde o většinu výraznou, za tu ji může vydávat jen ten, kdo spoléhá na neznalost či zaujatost čtenáře či posluchače. Jde však v každém případě o většinu významnou, protože dává možnost rozhodování. Objektivně vzato je většina výrazná větší než významná. Většina jednoho hlasu v našem dvouseťhlavém parlamentě není jistě nikterak výrazná, ale význam má rozhodující. Zápasí se o ni při sestavování vlády, a tak pouhého půl procenta z celku stačí na možnost jejího sestavení.

Vítězství, které je třeba oslavit fanfárami a šampaňským, představuje většina drtivá. Tento přívlastek patří pohříchu k nejoblíbenějším. Drtivou se stává pro žurnalistu většina taková, která k tomu dává jakoukoli příležitost, a nemusí jít zrovna o většinu 99%, jako tomu bývalo ve volbách komunistických. Lákavá je novinářova představa, jak dosažená většina drtí (alespoň obrazně) nepřátelskou menšinu. Nebudu dalek pravdy, posoudím-li drtivou terminologii jako výraz politiky nazírané jako na střet bez kompromisu, na boj na život a na smrt. Slovo drtivý není tudíž vázáno jen na slovo většina. Také vítězství je drtivé a převaha je drtivá. Až se s tímto adjektivem setkáte, bude třeba opatrnosti a nedůvěřivosti. Konkurentem většiny drtivé je většina absolutní. Protože však slovo absolutní znamená „úplný,

naprostý“, je jeho připojení k termínu většina dosti sporné. Absolutní většina jsou vlastně všichni.

Terminologickým bonbónkem je často užívané sousloví většina nadpoloviční. Je důsledkem novinářského návyku připojit ke každému substantivu přívlastek, ať už jakýkoli. Zdá se mi, že nadpoloviční většina patří do rodu tautologických ptákovin, jako je například lidová demokracie (= lidová lidovláda), v níž je lid umocněn na druhou. (Komunistická ideologie vynalezla jako protějšek také demokracii buržoazní, v níž – filologicky vzato – jako by nepřátelská buržoazie vládla společně s lidem.) Nadpoloviční většina je vlastně nesmysl. Každá většina musí být nadpoloviční, jinak by nešlo o většinu. Poněkud mne rozkolísal fakt, že termín nadpoloviční většina uvádí v heslu absolutní Akademický slovník cizích slov z roku 1995. Zdá se, že označuje většinu, která jen nepatrně přesahuje polovíčku. Než se však vydávat všanc oprávněné kritice, bylo by snad vhodnější užít obyčejného termínu malá, nepatrná apod.

Četl jsem oněhda v novinách, že náš současný prezident byl ustanoven většinovou přímou volbou, obecně vítanou, ale teď se všichni diví. Slůvko všichni je v politické a novinářské hantýrce nadmíru oblíbené podobně jako většina s různými přívlastky. Mne, a určitě velkou část těch, do všichni započítaných, do této neurčité číslovky zahrnout nelze. Přestali jsme se (zdatný novinář by připojil všichni) už dávno divit i mnoha jiným věcem divným, nejen jednání našeho prezidenta. Já se mu nedivím už vůbec, protože bylo předpokládatelné. Neurčitá číslovka všichni vyjadřuje většinu bezvýjimečnou. Politici a novináři ji užívají (snadno příklad vyhledáte – bude-li se vám chtít – v projevech prezidenta předchozího) ve snaze zařadit čtenáře či posluchače do masy souhlasivších a vyvolat u nich pocit, že vymanit se z absolutní většiny je jaksi nemístné, neslušné a nesprávné.

Jsem nezvratně přesvědčen, že drtivá většina z vás zmiňované vady dávno odsoudila a všichni s mými vývody bezvýhradně souhlasí.

Miroslav Šlapal

VZPOMÍNÁME

SEDMDESÁTÉ VÝROČÍ ÚMRTÍ JOSEFA ČAPKA (23. 3. 1887 - duben 1945)

Před sedmdesáti lety skončil v koncentračním táboře v Bergen-Belsenu tragický osud Josefa Čapka, malíře, grafika, ilustrátora, scénografa, spisovatele a výtvarného kritika, bratra spisovatele Karla Čapka. Za protifašistickou činnost byl zatčen v září 1939 a bez soudu vězněn v německých koncentračních táborech Dachau, Buchenwald, Oranienburg-Sachsenhausen a konečně v Bergen-Belsenu. Dodnes není přesně známo, jak Josef Čapek zemřel.

Ve své osobité malířské tvorbě vyšel z pocézannovské francouzské malby, ale záhy ho ovlivnil kubismus. Sugestivní jsou jeho obrazy se sociální a městskou tematikou. Věnoval se krajině i dětským motivům, ale jeho tvorba koncem třicátých let vyvrcholila v dílech dramatické účinnosti varující před hrozbou nadcházející války. Tak tomu bylo i v jeho politické karikatuře.

Autorsky se podílel na některých prózách a dramatické tvorbě svého bratra Karla. Je autorem vlastních próz i pohádek pro děti. Dodnes jsou vzpomínány a čteny jeho filozoficky laděné prózy "Kulhavý poutník" a "Psáno do mraků". Jeho literární dráhu uzavřely "Básně z koncentračního tábora".

Zora Dvořáková

Tuto mnohostrannou tvůrčí osobnost přibližme si i jeho básní nazvanou "Píseň".

Když je ti těžko, smutno,
tohle já dobře znám,
co neštěstí je tíha,
já zakusil jsem sám,
čím potupy jsou muka,
co utrpením zlým,
čím hoře odloučení,
to všechno znám a vím,
co hrůza, děs a bědy,
já nezapomínám,

co tvrdé lidské srdce,
to vryto v srdci mám;
komu je těžko, teskno,
kdo zkrušen neštěstím,
tomu svou účast dávám,
žalu já rozumím,
stesk v nitru mém se setká
povždycky s ohlasem,
svět světlý i svět černý
až do dna poznal jsem.

A JEŠTĚ NĚKDO TU JE

Ano, je tu ještě jedna osobnost, na kterou se nemyslelo při tom celém volebním rumlu; je tu někdo, na koho se až příliš málo pamatovalo po sedmáct let naší republiky i po ta čtyři léta odboje válečného. Je to paní Hana Benešová. Nemyslelo se na ni, když se na Edvarda Beneše útočilo zbraněmi nevybíravými; ve vášni boje si lidé dost neuvědomují, že je-li předmětem útoku muž, je tím zraňována i jeho žena. Budiž dnes připomenuto, jaká žena to byla, jež po sedmáct let nesla s sebou všechno trpké a zlé, ale také všechno namáhavé a odpovědné, co bylo nést Edvardu Benešovi. Tichá, jemná a krásná; trpělivá a skromná; krajně sebezapírává, vedle muže tak přetíženého prací, jako vždy byl ministr Beneš. Dokonalá dáma ve smyslu osobní kultury a obětovné služby rodinné i společenské.

Když její muž nastoupil cestu revoluce, byla to ona, kdo za to trpěl surovým vězněním mezi zlodějky a vražednicemi. Bylo to její malé dědictví, jímž Edvard Beneš financoval začátky našeho odboje. Byla to její ženská láskyplná něha a pokojná trpělivost, co po tolik let vyvažovalo tu přemíru práce a boje, kterou musel Edvard Beneš vydržet. Prezident Masaryk řekl, že bez Beneše bychom tu svou republiku neměli. Ale pravda svatá je, že bez paní Hany Benešové bychom neměli toho našeho úžasně houževnatého, nezlomitelného a svrchovaně úspěšného Beneše.

Nebyl to snadný život, jímž musela projít tato plavovlasá, tichá a jaksí pastelová žena; vykonala dílo veliké a skryté, ale zato tím vzácnější. Máme nového prezidenta, na kterého můžeme být hrdi, ale zároveň s ním jsme získali první paní ve státě, jak říkají Američané, která je hodna lásky a úcty všech. Úkol, který jí nyní připadá jako ženě prezidenta republiky, je krajně spravedlivou odměnou za její oddanou a jemnou službu dosavadní, a zároveň novým břemenem, jež ponese se stejnou trpělivostí a dokonalostí, s jakou dosud nesla dobré i zlé po boku Edvarda Beneše.

Karel Čapek

Slovy Karla Čapka (Lidové noviny 19. 12. 1935) klademe květiny na hrob paní Hany Benešové u příležitosti 130. výročí jejího narození – dne 16. 7. 1885.

Paní Hana Benešová zemřela 2. 12. 1974.

Svoboda je překrásná věc rozumnému, ale nebezpečná hračka nezkušenému.

Esaias Tegner

Pokud se bude považovat válka za cosi zlořečeného, podrží své kouzlo.
Bude-li považována za něco sprostého, potom ztratí svou popularitu.

Oscar Wilde

Nuže, tento svět zmítaný válkami a revolucemi bude lepší a šťastnější,
teprve až politika přestane být otázkou moci a stane se věcí služby.

Jaroslav Stránský

ZE ŽIVOTA KLUBU MILADY HORÁKOVÉ

PAMÁTNÍK OBĚTEM TOTALITY

21. dubna 2015 podepsali starostka Městské části Praha 2 Mgr. Jana Černochová a předseda Klubu dr. Milady Horákové Ing. František Šedivý Memorandum o spolupráci při vybudování Památníku obětem totality – jejich symbolem je dr. Milada Horáková – v důstojném a krásném prostředí zahrady Ztracenka. Zvolené místo je v bezprostřední blízkosti Albertova, kde se 17. listopadu 1989 zformoval průvod studentů, který otevřel cestu k naší svobodě.

„Dnešní studenti do této zahrady chodí odpočívat a studovat, což přináší velkou naději, že se nad významem osobnosti Milady Horákové budou zamýšlet a snad nikdy nedovolí, aby se historie opakovala,“ řekla, mimo jiného, paní starostka při podpisu memoranda.

Předseda KMH Ing. Šedivý na závěr malé slavnosti pronesl: „Památník obětem totality bude projevem něčeho, co nás všechny váže. Přál bych si, aby výtvarníci, kteří se zmocní jeho vytvoření, do něj dokázali vdechnout vše, co nám Milada Horáková chtěla sdělit. Aby mu dokázali vdechnout to, co si myslí každý poctivý a slušný příslušník této země.“

Podepsané memorandum zavazuje Klub M. Horákové:

- * zajistit finanční zdroje pro naplnění cíle memoranda
- * vypsát a zrealizovat veřejnou soutěž na výtvarné řešení památníku
- * ve spolupráci s MČ Praha 2 navrhnout porotu pro hodnocení návrhu soutěže.

Gymnázium Milady Horákové

18. MÁJ – MATURITY ČAS

18. května přesně ve 12 hodin byly zahájeny již třetí ústní maturitní zkoušky v Gymnáziu Milady Horákové. Téměř tři desítky studentů maturitního ročníku budou nyní před maturitní komisí (která jako obvykle dokáže tu varovně zvednout obočí, tu zase chápavě přimhouřit oko) skládat další část své zkoušky z dospělosti. Písemné „státní“ zkoušky (z českého jazyka a literatury, cizího jazyka či matematiky) už mají všichni zdárně za sebou, nyní jim zbývají povinné ústní zkoušky v tzv. společné části maturit a další dvě zkoušky, které si zvolili podle svých studijních či zájmových priorit.

Naši letošní maturanti jsou mimochodem posledními, kteří byli ještě slavnostně imatrikulováni v Brožíkově síni

Staroměstské radnice, protože do prvního ročníku nastoupili v posledním školním roce, kdy se v GMH ještě nematurovalo – jejich následovníci už dostali své imatrikulační stužky a pamětní listy na maturitním plesu.

Přejeme jim šťastnou ruku při maturitním losování a šťastné zdolávání dalších životních nástrah!

Filip Novák

Zahájení

Státní maturita

Čeština

Gratulace

Masarykův lid**INFORMACE**

**Vážení členové Klubu dr. Milady Horákové a vážení čtenáři našeho časopisu,
děkujeme Vám za Vaše peněžní dary na vydávání Masarykova lidu. Seznam dárců
otiskneme v příštím, 3. čísle ML.**

Dovolujeme si opakovat naše bankovní spojení: ČSOB – č. ú. 556682/0300

**Číslo konta pro sbírku na postavení památníku ve Ztracence:
Česká spořitelna – č. ú. 3257614319/0800**

**Masarykova společnost srdečně zve na přednášku novináře a spisovatele
JUDr. Pavla Kosatíka – Hana Benešová. Přednáška se koná
11. června 2015 od 17,30 hodin v budově ÚČL AV ČR, Praha 1, Na Florenci 3.
(Vchod C, III. patro, výtah z mezaninu.)**

**Redakce Masarykova lidu přeje všem příjemné léto, hezkou dovolenou, načerpání
nových sil – a hlavně dobré zdraví.**

(Po dobu hlavních školních prázdnin nebudou návštěvní dny v našem klubu.)

Klub dr. Milady Horákové si Vás dovoluje pozvat na

Pietní shromáždění

k uctění památky dr. Milady Horákové
popravené komunistickým režimem před 65 lety.

Sejdeme se v pátek **26. června 2015 v 16 hodin** u jejího symbolického hrobu
a zároveň památníku obětí totalitních režimů na Vyšehradském hřbitově.
Přijďte, prosím, uctít památku a sdílet s námi vzpomínku na vzácnou ženu,
symbol odporu proti dvěma totalitním režimům.

KMH Na Planině 13
140 00 Praha 4 - Krč
tel.: 233 373 934, e-mail: kmh@joura.cz